Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1995 ЯНВАРЬ 5
Үбэлэй hүүл таагшан үхэр hарын 4
ЧЕТВЕРГ
Гарагай 5
№ 2 (19096)
Газетын сэн
Хэлсээтэ сэн.

Буряад ороныймнай хүдөө нютагуудта эмхидхэгдээд эдлжэ байhан таряашадай (фермерскэ) ажахынуудые эблэлнүүдые нэгэдхэhэн АККОР гэдэг эмхинин хэзэтэ конференци тээсгэн болоо hааб даа.

Эндэ тус эмхинин ахамад бухгалтер П. Ж. ХОРЖИЕВТАИ уулзажа, хэдэн асуудалнуудта харюусахыгуйhан байнабди.

Таряашадай ажахынуудай түрүүшын алхамууд

БАГА ЗЭРГЭ ТУҺАЛБАШЬЕ ҺААНЬ...

Палан Жамсаранович, ламжа үгтэхэ гэжэ байгаад, хүдөөгэй бүхы ажалэй тэрэ тоодо бээ даагаад хүдэлжэ байдермнүүдшье экономи ехэл хүндэ байдалтай гэжэ мэдэнэбди. Тэрэнэй, хамтыншье үн хүсэд үмсын шалолоhон таряашадай нуудта мүнгэн сангай хэн туhална гэшэб? и энэ ажалдаа ороймг—3 hара тухай хүбайнаб. Тиимэhээ болайдалыень үшөөл hайн болоогүй гэшэ ааб.

шье мүнөө даб дээрэ тобойжо байhан мэхэдэн баримтануудаг элжэ болоо. Хэнэйдэhээн, бэелүүлэгдэhан аграрна реформоор, эмхидхэлэй ямарриимтай ажахынуудай хүргжэхэ, хүдэлхынь үрэн алинень илгантултыень адли дэмжэхэй, дань туhалха уялгатай Тэрэ мүртөө фермерүүшын эблжээнгэн туhаламжа, иланхүнгэлэлтэтэй урьhаламжа үгтэхэ гэжэ байгаад, таряашадай ажахынуудай эблэлнүүдэй hая бии болгогдожо байхада Россин Правительство гоё-гоёор hайдуулhаншье hааб даа. Тэзд hүүлэй hүүлдэ гүрэн энэ найдуулгаhаа арсажа, фермерүүдтэ өөдтэй туhаламжа хүргэхэеэ болихой шахуу гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Иимэ эрхэ байдалда республикын 3000 гаран фермерскэ ажахынууд гол түлэб айхабтар ехэ, аяар 210 гаран процент болгожо бусааха урьhаламжа абажал, ажахыгаа эрхилнэ, ажалаа ябуулна. Энэ үнгэрhэн жилдэ тэдэнэр хамтадань 15 миллиард 530 миллион түхэригэй урьhаламжын мүнгэ гаргашалаа гэхэ гү, али манай АККОР-ой ажахынууд удаан болон богоно болзорой урьhаламжын 13,5 миллиард түхэриг мүнгэ абаhан байна. Тиихэдэнь таряашадай ажахынуудай шэнэ барилга хэхэ, техникэ болон барилгын хэрэгсэл худалдажа абаха гэхэ мэтэдэ Россин болон Буряад Республикын бюджедhээ ороймоол 30 миллион түхэриг мүнгэн үгтөө.

Тиигээд байхадань фермерскэ ажахынууд абаhан нөө ямаршье ажахыда хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ диилэнхидээ гарза ехэтэй ха юм. Гадна үйлэдбэрилhэн юумээ бараг hайн сэйгээр худалдахыншье аргагүй болоо.

— Гэбэшье таряашадай (фермерскэ) ажахынуудай огтолон hалахагүйнь тула танай түбэй эмхи арга шадалаараа туhална бээ. Гол түлөб ямар туhаламжа хүргэгдэнэб?

— Манай республикын АККОР машина техникэ, әлдэб хэрэгтэй юумэ абахаар фермернүүдэй захил хэхэдэнь тэрэниие суглуулжа, Россин АККОР-то эльгэдэг, захилнуудые хүсэндэнь хүргэхэ тушаа ажал ябуулдаг юм. Дээрэhээ үгтэhэн мүнгэ хубаагаа юм ааб даа. Һүүлэй хэдэн жилдэ таряашадай ажахынуудта хэрэгтэй зайн галай гэрэл оруулха, тэндэхи харгынуудые заhаха, телефон табиха гэхэ мэтэ хэрэгтэ 151,6 мянган түхэриг бюджедэй мүнгэн гаргашалагдаhан байна. Тэрэшэлэн АККОР ажахынуудые таряанай болон бусад ургамалнуудай үрэhөөр хангаха, зарим фермернүүдтэ мүнгэн туhаламжа үзүүлхэ талаар яhала оролдолго гаргаа гэжэ hанаагаа зобоно.

Шэнэ лини худэлгэхэдэ, ажалай бүгээсэ 3 дахин ехэ болохо жэшээтэй. Мэргэжэлтэдэй тоолоhоор, hара бүри 1200—1500 хирпинисэ гаргаа hаа, предприяти ол зо оршотой байха юм ха.

Шэнэ жилдэ хирпинисэдэ захил олоор ороо. Тиимэhээ завод захил хэгшэдгүй үлэхэhөө айнагүй. Заводой коллектив үриеэ түргэн болзор соо дууhан түлэхын түлөө оролдохоёо мэдүүлнэ. Найдалынь үшөө юунhээ эхитэйб гэхэдэ, республикын барилгада хабаатай предприятинууд соohоо гүрэнэй гэhэн нэрэтэй ори ганса завод hэн тула, тэдэндэ гүрэнэй зүгhөө туhаламжа үзүүлэгдэжэ байха зэргэтэй юм ха.

Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

„Буряад үнэн"-95

Хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захил хэбэгүй

«Буряад үнэн» газетэдэ ерэхэ жэлэй түрүүшын хахадта захил хэлгэ дүүрэбэ. Захилан дүнгүүд ба зарим тэды тобшолол, hанамжа, бодолнуудаараа хубаалдаха, тэрээн тушаа бэшэхэ гэжэ hанаа хүм Энэ жилдэ республикын бүхы аймагууд, нютаг нуганнуудаар 1995 оной түрүүшын хахадта хэблэлнүүдтэ захил хэлгэ ехэ хүшэрхэнөөр үнгэрбэ. Иимэ байдалай гол шалгагааниинь — арад зоной илангаяа хүдөөдэ ажаhуугшадай мүнгөөр дуталдаhанhаа болоо. Хүдөө нютагуудаар ябажа, хүнүүдтэй хөөрэлдэхэдэ, газетэ, журналнуудые захихаhаа байха хилээмэндээ мүнгэмнай хүрэнэгүй гэжэ байгаад hэн. Байдал hуудалыень хараад үзэхэдэ, үнэхөөрөөл хүдөө нютагуудаймнай зон ехэл тулюурхан байдалда оронхойл даа.

Илангаяа хүдөөгэй үншагшадай түрэл буряад хэлэн дээрээ гарадаг «Буряад үнэн» газетэеэ ехэл hонирхон үншадаг, али болохо аргаар захижа абахые оролдодог байhаниинь ехэл hайшаалтай. Тиигэжэ Хурамхаанай болон Баргажанай аймагуудай буряадууд яhала эмхитэйгээр захил хэбэ гэжэ тэмдэглэхэ дурамни хүрэнэ.

«Буряад үнэн» газетэдэ захил хэлгэ хэр зэргээр үнгэржэ байнаб гэhэн асуудалаар hонирхожо, тээ мэндэ түрэл Аргата, Хурамхаанаар ябаа hэм. Аргатын үншагшад «Үнэн» газетэдээ захил хэлгээр аймаг дотороо түрүү hуурин эзэлдэг, энэшье удаа дахинаа эзэлhэн байна. Эндэ ерэхэ жилдэ абахаар 143 хэhэг «Үнэн» захигдаба. Тиихэдэ аяар холын Алла тосхондо—46, Барханда — 45, Әлhэндэ—11, Хурамхаан hууринай 34 үншагшад жилэй түрүүшын хахадта захил хэhэн байха юм.

— 1994 оной хоёрдохи хахадта аймаг соомнай 349 хүн «Үнэн» газетэ үншана. Харин нютаг бүринн хэлхеэ холбооной таhагай мэдээгээр, ерэхэ жилэй түрүүшын хахадта үншагшадай тоо бүри олошорхо янзатай. Манай үншагшад буряад хэлэн дээрээ гарадаг ори ганса «Үнэн» газетэеэ яhала дуратайгаар захидаг боложо байна. Үнэхөөрөөшье, энэ газетэмнай олон hонирхолтой материалнуудые толилдог, «Буян», «Толи» гэхэ мэтэ тусхай хуудаhанүүдые гарадаг дээрэhээнь жэл бүри улам үншасатай боложо байна ха юм. Энэ талаар газетын коллектив яhала оролдосо гаргана гэжэ мэдэрэгдэнэ. Аймаг соомнай үшөөшье олон хүн «Үнэн» газетэ захиха hанаатай аад, харин 3—4 hараар салин хүлhэеэ абадаггүй дээрэhээ аргагүйдэнэбди гэлсэгшэ,—гэжэ Хурамхаанай хэлхеэ холбооной захилай таhагые даагша С. Нечкина мандa мэдүүлнэ hэн.

Хурамхаанай аймагай Аргата нютагаархидай анхан сагhаа үндэhэн буряад яhатанайнгаа ёhо заншал, гурим, журам ямаршье үе сагта алдангүй сахиха, hамнажа, хүндэлжэ ябадагыень, уг унгияа, түүхээ, түрэл буряад хэлээ мэдэжэ, шудалжа ябадагыень элихэнээр эндэhээ харагдана. Эгээл иимэл юумэ мэдэхэ. үншаха дуратайшуул «Үнэн» газетэеэ захижа абана бшуу.

Хэблэлнүүдтэ захил хэлгэдэ хэлхеэ холбооной худэлмэрилэгшэдэй бүтээдэг үүргэнь аргагүй ехэ юм ааб даа. Энэ талаар Аргатын хэлхеэ холбооной таhагые даагша Ц. Ш. Шотхоева яhала дүй дүршэлтэй болохон, ажалдаа үндэр харюусалгатайгаар хандадаг хүн гээшэ. Гэбэшье захил хэлгын хэрэг гансал нэгэ хүнэй хүсөөр, hанаагаар, оролдолгоор бүтэдэгүй ааб даа. Тиимэhээ Цыпема Шагжиевна суггаа ажалладаг нүхэдтэйгөө, нютагайнгаа зонтой hайн холбоотой, тэдэнэрэй дэмжэлтээр ажал хэрэгүүдээ эрхимээр бүтээжэ шадана ха юм.

Түрэл Аргата нютагтаа аха заха, сэхэ сагаан сэдьхэлтэй, алишье талаараа жэшээтэ ажалай ветеранууд Д. Ц. Дондупов, Д-Н. Б. Дондупов, Аргатын дунда hургуулиин багшанар О. Р. Раднаев, С. П. Тыхеева, Н. Ц. Кузьмин, С. Л. Лосолов болон бусад эгээл түрүүн «Үнэн» газетэеэ захил хэжэ үншадаг, шабинартаа захил хэхыень hануулдаг, ойлгуулдаг зон байна.

Мүн баhа манай Баргажанай аймагай худөө нютагай улад зонтой хөөрэлдэхэдэ, булта шахуу «Буряад үнэн» абаха аад, мүнгэндэ гасагдажа, олонхи үншагшад хамтаржа захил хэхэ баатай болонхой. Тиибэ-яабашье, илангаяа Баянгол нютагайхид ерэхэ жилэй захил хэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, байгша ондо эндэ 49 үншагшад «Үнэн» газетэ абадаг hаа, ерэхэ жилэй түрүүшын хахадта 61 хүн үншадаг болохонь. Энэ яhала hайшаамаар жэшээ болоно. Захил хэгшэдэй тоодо hургуулиин багшанар, нютагай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд оролсоно. Баянголой хэлхеэ холбооной таhагай худэлмэрилэгшэд, даагшань Е. М. Бурхиновагай хүтэлбэри доро жэл бүри үндэр дүнгүүдые туйладаг юм. Эндэ ажалладаг эхэнэрнүүд урагшаа hанаатай, ажалдаа оролдосотой гэхэдэ, одоол алдуу болохогүйл ха.

Багахан Хилгана тосхондо захилай хэр зэргэ хэгдэhэн тухай үшөө дурдаhуу. Энэ тосхон хадаа эгээл заха холын газарта оршодог. Хабар, намарай хагсуу, саhа шуургаhай үедэ эндэ хүрэжэ ошохонь тиимэшье бэлэн бэшэ юм. Заримдаа сагай уларилай муудашахадань, почто саг соогоо ерэншьегүй байжа магадгүй. Тиигэбшье хилганынхид дуратай хэблэлнүүдээ захиhаар зандаа. Эндэ ехэнхидээ буряад айлнууд ажаhуудаг. «Үнэн» газетэ захиха дуратайшуул яhала олон. Зүгөөр нэгэл шалгагаан —мүнгэн зөөри хомор. Эндэ байгша оной хахадта 52 айл «Үнэн» газетэ абадаг hаа, шэнэ жэлhээ 57 үншагшад абажа захалхань. Захил хэхэ талаар нютагай захиргаанай зайhан Людмила Очировна Будаева ехэхэн ажал ябуулна гэхэ хэрэгтэй.

Мүн Баргажан hууринда ажаhуудаг буряад айлнууд «Буряад үнэндөө» захил хэбэ. Урда жэлнүүдтэ аймагай хамгадхагдаhан библиотекэнүүдэй системэ мүнгэнэй үгыдэ шалгаг барижа, «Үнэндэ» оройдоо захил хэдэггүй байhанаа, мүнөө худөөгэй библиотекэнүүдтэ 7 хэhэг захигдаба.

Иигэжэ Баргажанай аймагта 1994 ондо 140 гаран хэhэг «Үнэн» захигдадаг hаа, мүнөө 177 хүн захил хэбэ. Эдэ баримтанууд тиимэшье hайн гэхын аргагүй ааб даа.

Буряад Республикымнай Президент арад зонойнгоо ажабайдалай доройтожо, гасаланта байдалыень ойлгоhон, мэдэhэн дээрэhээ «Буряад үнэн» газетын захилай сэн 50 процентээр хүнгэдхэхэ гэhэн зарлиг гаргаа бэлэй. Зүгөөр энэ хэмжээн хожомдожо абтаа. Жэшээлхэдэ, энэ зарлигай текстнь Баргажанай хэлхеэ холбооной таhагта арайл гэжэ декабриин 3-да хүрэhэн байха юм. Энэ үедэ хэблэлдэ захил хэлгэ хаа-хаанагүй дүүрэнтэжэ байгаа ха юм. Энэ шалтагаанаар худөөгэйхид хүнгэлэгдэhэн сэнгээр захил хэжэ үрдибэгүй. Хэрбээ иимэ сэнгээр ерэхэ жилэй захил саашадаа үргэлжэлүүлэгдээ hаань, тэн олон үншагшад «Үнэнтэйгөө» нүхэсэхэ аргатай болохо hэн. Энэ асуудал зүбшэн хэлсэжэ, болохо тээшэнь шиидхэхэ хэрэгтэй.

Д-Н. ХОБРАКОВ,
манай корр.

АХИЛГААН БЭШЭГ

РОССИН ПРЕЗИДЕНТ Б. Н. ЕЛЬЦИНДЭ

чняhаа сэрэгшэдые гаргажа, дайшалхы үйлэ гүүдые дары түргэн зогсоохо гэhэн эрилтэ биБуряад Республикын сэрэгшэдэй эхэнүүд, Тарурда табинабди. Зоной ами hаha таhалхагүйн боомбо хаяха гэhэн шиидхэбэри хэзээшье абгүй гээд телевизорээр арадта хандахадаа, Та зээ hэнта. Бидэ үнэншөөбди, Дэмы үнэншэбайгаабди.

осси дотор аймшагтай дайн боложо байна. Тэнүнагшадай тоо үдэр бүри олошорно. Юунэй туманай хүбүүд ами hаhаяа үгэнэ гээшэб? Бидэ дажарта эльгээхын тула хүбүүдые түрэнэ, үүжүүлнэ бэшэбди!

Буряад Республикын сэрэгшэдэй эхэнүүдэй комитет.

НКТ-ПЕТЕРБУРГhАА МЭДЭЭСЭНЭ

инскэ областиин правительствын түрүүлэгшын шо Юрий Павлов хүрилэгшэтэй делегаци н Брюссель хото ошоерээ. Областиин хүтэлдэгшэд хүгжэлтэ муурониудта туhалха таЕвропын хамтаралай ссида орохон байна. нскэ тусгаар «Радон» инадай үндэhэн дээрэ зэргын ба доогуур эзэнэй хүсэтэй радиона үлэгдэлнүүдые хэзүүн-хойто зүүгэй байгуулха тухай хөөн болохон байна. Иимэ үлэгдэлнүүдые үгы хэхэ гэжэ найдамаар байна. Тус комбинадые hэльбэн парижуулха проект Атомай министерствын туhаламжаар Европын хамтаралай «Тацис-9394» программада оруулагданхай.

* * *

Январь соо Петербургда ажал эмхидхэлгын ухаалхоорондын филиал худэлмэриеэ эхилхэ юм. Москвада, Екатеринбургда, Волжско автомобильна заводто иимэ түбүүд амжалтатайгаар худэлдэг.

ИТАР—ТАСС.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЭЗЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

спубликын худөө нютые зайн галаар хангалгаабьятай байhаабиинь түБуряад Республикын зидент 1994 оной декабрийн 8-най Зарлигаар «Восибсельэнергопроект ин-ут» гэжэ акционернэ бүлгэй Буриадай комплексноолгын таhагай начальник ов Владимир Дмитриев «**Буряад Республикын ата энергетик**» гэhэн дэтэ нэрэ зэргэ олгоо.

* * *

Багшын кадрнуудые бэлгэдэ табьяатай байhанайнь өө Буряад Республикын зидент 1994 оной декабрийн 8-най Зарлигаар жи Банзаровай нэрэмжэБуряадай гүрэнэй багшаай институтай доцент **Бонцкая** Галина Константинада «**Буряад Республикын эрдэм hуралсалай гаоьа хүдэлмэрилэгшэ**» гэhэн дэтэ нэрэ зэргэ олгоо.

* * *

Хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо.

* * *

Республикын ажахын болон нинтын зургаанууда үнэ удаан саг соо аша үрэ ехэтэгээр худэлмэрилhэнэнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной декабрийн 8-най Зарлигаар Буряад Республикын Президентын болон Правительствын аппарадай секторые даагша **Таханов** Виктор Добшоновичые Буряад Республикын **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Ой модоной промышленностьда үнэ удаан саг соо оролдосотойгоор худэлмэрилhэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной декабрийн 8-най Зарлигаар «Хандагатайлес» гэжэ акционернэ бүлгэмэй депогой начальник **Досин** Эдуард Михайловичые Буряад Республикын **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

УНШАГТЫ ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Таряашадай ажахынуудай түрүүшын хамууд. М. Намжилов: лдар сүүень бүлдаhай»; н ба байгаали. М. Тылыв: «Хуули бүсаар агнагд хэhэлдүүлнэ». «Хэниинь н гээшэб?», «Захааминhаа дээсэнэ»:

3-дахи нюурта. Эрдэни Дугаровай 50 hаhанай ойдо зорюулагдаhан материалнууд; Буддын сурталь.

4-дэхи нюурта. Боксоор А. А. Атархановай шанда хүртэхын түлөө мүрысөөнhөө. Монгол литэ.

Республикымнай ажалай үдэр

ШЭНЭ ХҮСЭН НЭМЭБЭ

Гусиноозерск хотын хирпинисын заводой хоёрдохи линиие ашаглалгада тушаалга баяр ёhололой оршон байдалда үнгэрбэ. Заводой директор Юрий Могилевский шэнэ лини тухай хөөрэхэдөө, хирпинисэ үйлэдэрилгын эгээл hүүлшын шата болохо хирпинисэ галдалгаhаа эхилhэн ойна. «Предприятиимнай олзо эндэhээл абтаха жэшээтэй, — гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Худөө ажахын болон промышленностин олон предприятинуудай hалажа, hандаржа байха үедэ заводой үшөө нэгэ лини худэлгэхэ гэшэ hайшаамаар болоно. Мүнөө сагта энэ бэлэн хэрэг бэшэ. Үшөө нэгэдэхи лини ашаглалгада тушаахадаа, предприяти бухы мүнгээ гаргашалhан байгаа бшуу. Энэ ушарhаа предприяти үрэ шэридэ орохо баатай болоо hэн. Хирпинисын барилгын ехэ хэрэгтэй материал гэжэ тоологдодог дээрэhээ үрэ шэриингээ зарим хубиинь тэдэ түлэжэ шадаhан байна. Заводой гол технолог Лилия Чернышевагай хэблэлэй албанай худэлмэрилэгшэдтэ мэдүүлhэнэй ёhоор, хирпинисын сэнгэй мянган түхэригтэ хүрөөд байхадань, предприяти 20—30 түхэригтэ хирпинисээр үриеэ бусааhан байна. Тэзд яахабши, түрүүн хэлсэhэн янзаараа.

40 хүниие сүлөөлхэ шэнэ аргаар хирпинисэ үйлэдэрилэгдэжэ эхилээ. Тус предприятиин продукци hайн шанартай, тиимэhээ гансашье манай республикын бэшэ, Эрхүүгэй областиин, Нерюнгриин хэрэглэгшэд дуратайгаар тэрэниие худалдан абадаг юм. Мүнөө заводой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд продукциингаа өөрынь үнэсэн яажа хямдаруулхаб гэжэ hанаагаа зобоно.

Шэнэ лини худэлгэхэдэ, ажалай бүгээсэ 3 дахин ехэ болохо жэшээтэй. Мэргэжэлтэдэй тоолоhоор, hара бүри 1200—1500 хирпинисэ гаргаа hаа, предприяти ол зо оршотой байха юм ха.

Шэнэ жилдэ хирпинисэдэ захил олоор ороо. Тиимэhээ завод захил хэгшэдгүй үлэхэhөө айнагүй. Заводой коллектив үриеэ түргэн болзор соо дууhан түлэхын түлөө оролдохоёо мэдүүлнэ. Найдалынь үшөө юунhээ эхитэйб гэхэдэ, республикын барилгада хабаатай предприятинууд соohоо гүрэнэй гэhэн нэрэтэй ори ганса завод hэн тула, тэдэндэ гүрэнэй зүгhөө туhаламжа үзүүлэгдэжэ байха зэргэтэй юм ха.

Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

САЛИНГЫЕНЬ —ОРООҺО ТАРЯАГААР

Мүнөөнэй мүнгэн hангай ото дуталдажа байдаг сагта аймагуудай ажахынууд гэшүүдтээ салин хүлhыень олонхи ушарта орооhо таряагаар түлэжэ байха юм. Тиихэдээ ажахынуудай отделени бүхэнэй намартаа хуряаhан ургасын хэм хэмжээнhээ хэн бүхэндэ хүртэсэнь дулдыдаха байhаниинь ойлгосотой.

Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай бараг ажахынуудай нэгэн болохо «Сибирягта» худэлдэг хүн бүхэн хэды шэнээн орооhо абааб гэбэл, иимэ байна: Түнхэнэй отделенидэ —12 центнер, Зарнин отделенидэ — 7 центнер, Еловкодо —6 центнер, Аhалигта — 4,5 центнер, Түхэреэндэ 3 центнер орооhо абаhан байна.

Гадна таряашадай ажахынуудай «Сибиряк» нэгэдэлэй правлени hаhаараа ажахыда худэлөөд, мүнөө пенсидэ гарahан зоноо, мүн нютагайнгаа дайнай ветерануудые мартаагүй. Ветеран бүхэндэ 3 центнер орооhон, 1 килограмм тоhон, 1 килограмм саахар түлөөhэгүйгөөр дамжуулагдаа hэн. Ажахыда бүхыдөө 420 пенсионер тоологдодог. Бүхы дээрээ 35 миллион түхэригтэ эдеэ хоолой эзйлнүүдээр туhаламжа үзүүлэгдэhэн байна.

Нютагайнгаа тээрмэдэ орооhоёо татаад, Шэнэ жилэй—1995 оной hайндэрые амттай бүүлхэ, халаашануудтай, пирогтой угтажа байhан «Сибиряк» ажахынхидта амжалта хүсэе!

Манай корр.

БАЙРЫН ГЭРНҮҮД ТОЛЛОГДОНО

Дэлгүүрэй харилсаанай үеын хүшэр байдалай тогтобошье, Северобайкальск хотодо байрын гэрнүүд бодхоогдоно, социально-соёлой барилга, промышленна объектнүүдэй барилга зогсоогдоногүй.

Үнгэрhэн 1994 оной туршада олон байрын гэрнүүдэй ашаглалгада тушаагдаhаниинь ехэ hайшаалтай. 127 гэр бүлын орохо хоёр томо байшан толлогдоо. Гадна 1266 үхибүүнэй ябаха хүүгэдэй ясли-сад , 200 хүнэй нэгэн доро байрлаха буудалай байшан баригдажа дүүрэхэнь дүтэлөө. 500 хүнэй худэлхэ оёдолой фабрикын байшан баригдажа тушаагдахаар хүлеэгдэнэ. Тиигэбэлнь тэды шэнээн зон ажалтай болохонь гээшэ.

Северобайкальск хотын барилгашад шэмэрүүн хүйтэн уларилтай, мүльhэлиг хурьhэтэй Хойто-Байгалай газар дээрэ барилга хэхэ дүршэлтэй болоhон юм. Тиимэhээ байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые эрхим шанартайгаар, түргэнөөр бодхооно. Энэ хэрэгтэ хотын промышленна предприятинууд, гүрэнэй эмхинүүд, акционернэ нэгэдэлнүүд, коммерческэ болон гүрэнэй банкнууд мүнгэ hомолно.

А. ЕФРЕМОВ.

ХЯМДА СЭНТЭЙ ХИЛЭЭМЭН

Эдэ үдэрнүүдтэ Хурамхаан hууринай хүн зондо «Булаг» гэhэн хубүин предприятинин баринhан хилээмэн дурадхагдадаг болобо. Эндэ баригдаhан хилээмэн амтатай байхаhаа гадна дэлгүүрэйхидэ орходоо хямда сэнтэй. Тиимэhээнь хүн зон тэрэниие дуратайгаар худалдан абана. Жэшээлбэл, дэлгүүр, магазинуудта бүүлхэ хилээмэнэй мянга гаран түхэригтэ hаа, булагайхид 950 түхэригөөр наймаалдаг юм.

Хурамхаан соо hаяхан тодхогдоhон энэ некарни халаанай туршада 800 бүүлхэ бариха аргатай. Проектнь хүсэндөө ороходоо, тэрэ хөөр халаанда худэлгэгдэжэ, аймагай түбтэ ажаhуугшадые хилээмэнэй зуйлнүүдээр хангалга улам hайжаруулха байна.

«Булаг» гэhэн хубиин предприяти аймагай түбтэхи ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай байшангые хэдэн жилэй урда худалдан абаhан юм. Эндэ оёдолой цех нээгээд, мүнөө хүнжэл , унтариин белье, эрэшүүлэй дотор хубсаhа, үмдэ, эхэнэриүүдэй халаадуудые, нарай үхибүүдэй хубсаhанай комплект гэхэ мэтые оёжо худалдана. Тиихэдэ хуушарhан хубсаhа hэльбэн шэнэлнэ, заhабари хэнэ. Мүн лэ эндэ дүрэсэ буулгахада, үhэеэ заhуулхада болохо юм. Предприятин директор Ж. Б. Дымбрыловэй хэлhэнэй ёhоор, предприятиин үйлэдэридөө гаргаhан гарзань мүнөө үедэ олзо оршоhоо ехэ. Гэбэшье саашадаа байдалынь hайжарха шэнжэтэй. Дүтын сагта гүтал оёлгын цех эндэ нээгдэхээр хараалагдана.

Д. ГАРМАЕВ.

БАЯЖАХА ГЭЭ hАА...

Буряад ороной ажалшад, айлшад!

«Русский Дом Селенга» бүлгэмэй Буряад Республикадахи филиалай худэлмэрилэгшэд Шэнэ жилээр үнэн зүрхэнhөө таанадые амаршалаад, барандатнай элүүр энхые, ажабайдалдатнай hайн hайханиие юрөөнэбди. 1994 онойнгоо дүн согсолходоо ажал худэлмэридэмнай үзэгдэhэн голхоролой hүүлээр «Русский Дом Селенга» бүлгэмэй онгосо ерээдүй тээшээ бата найдамтайгаар дабшажа эхилбэ гэжэ мэдээсэнэбди.

Мүнөө үедэ Россин Федерацийн правительствын дэргэдэ А. Б. Чубайсай хүтэлбэри доро байгуулагдаhан федеральна комисси РДС-тэй эдэбхитэйгээр худэлжэ эхилэнхэй. Тиихэдээ гүрэнэй удха шанартай бухы асуудалнуудые хуулийн ёhоор, арсалдаа шуугаагүйгөөр шиидхэнэбди.

Бидэнэрэй худэлмэридэ үзэгдэhэн хүндэ байдалда ороод байхадамнай маанадаа орхингүй, туhаламжа үзүүлhэн таанадтаа үнэн сэдьхэлэй баярые хүргэнэбди. 1995 ондо үшөө ехэ амжалта туйлаха эрмэлзэтэйгээр бухы ажалаа эхилбэбди. Шэнэ жилдэ филиалдамнай ерэhэн хүн бүхэнэй мүнгэ зөөриие арьбадхаха гээшэ манай гол зорилгомнай болоно. Баяжаха гээ hаа, маанадтал хандагты. Хүндэтэйгөөр хүлеэн абахабди!

«Русский Дом Селенга» бүлгэмэй Буряад Республикадахи филиал.

Таряашадай ажахынуудай түрүүшын алхамуудаа

АЛДАР СУУЕНЬ БҮ АЛДАҺАЙ

САГАЙ ошохо, уһанай урдаһандал адли, түргэн гэшэ ха даа, һаяхан лэ гэхээр тэрэл харьялма урасхалта Хёлго голой эрьедэ оршодог Алташын-Адаг тосхоной фермэдэ ябахадаш хүхюун зугаатай, дуутай шуутай басагад, бэреэд һаалишад, үдэшэ, үглөөниинь үнеэдээ хүүесэ һаажа, сагаан эдеэ һаба һуулгаар билтаруулжа байгша бэлэй.

Тэрэ гэһээр сохом гуша гаран жэл үнгэрөө ёһотой. Тиихэ үедэ гансашье энэ нютагтаа бэшэ, бүхы аймаг соогоо суутай бэрхэ һаалишад Цырен-Дулма Улзытуева, Чимитсу Эрдынеева болон бусад эндэ хүдэлдэг байгаа. Алташын-Адагай фермын коллектив бүри жараадһаяад онуудта аймаг соогоо эгэл түрүүлэн үнеэн бүрһөө жилдээ 2800—3000 килограмм һү һаадаг болоһон юм. Мүн тэдэл жэлнүүдтэ энэ нютагай үниинь механизатор Дамба Жанаев Хёлгын эрьеэрхи уһалгадаг газарта эмээл моритой хүнэй досоонь ороод харагдахаар бэшэ һөөг бургаахан шэнги үндэр, үдхэн кукуруза үргуулдаг, ошоһон ерэһэн зоние гайхуулагша һэн.

Энэ үни үнгэрһэн үе сагые юундэ дурданабши гэхэдэ, ямаршье нютагта, хэзээдэшье ажалша бэрхэ, гайхалтай ехэ үрэ дүнгүүдые түйладаг хүнүүд байгаа. Мүнөөшье байха.

Урдань ноёд һайдай зандараан захираан доро, заазуюха һайрхуулха, һаахаруулхадань зариман яһаа гаратараа хүдэлөө бээзэ. Харин мүнөөл хүнүүд ёһотой сүлөөтэйгөөр, өөһэдынгөө аша туһада амжалтатайгаар ажаллаха, баяжаха эрхэтэй болоо гэхэ мэтээр хэлэгдэдэг, бэшэгдэдэг болонхой гээшэ. Тезд иимэ «һайн», «сүлөөтэ» сагта хүнүүдэй өөһэдтөө ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, булта баян дэлгэр байдалтай боложо байһаниинь юундэ харагданагүйб?

Сэхьиень хэлэхэдэ, ямаршье сагта хүдэлхэ дуратай, урагшаа һанаатай зон лэ хүдэлдэг, зорилоноо бэслүүлдэг ха юм. Харин хүдэлхэ һүзэггүй, залхуу хүн юугээршье «ташуурдахада», хашан морин шэнги урагшаа ябахагүйл.

Һаяшаг республикын таряашадай гэхэ гү, али фермернүүдэй ажахынуудай түлөөлэгшэдэй суглаандa хабаадалсажа, хүнүүдэй хэлэһэн үгэ шагнажа һуухадаа, эгээл энэ бодол һанаандам ороо һэн. Үнэхөөрөө гүйсэд бэээ даахан фермер болохын тула бэээ һайсахан шэмхэжэ үзэхэ, юу хэжэ шадахабибди гэжэ урид бодомжолхол хэрэгтэй ха гэжэ мэдэхээр байгаа. Гадна баһа олон юумэ мэдэхэ, шадаха хэрэгтэй. Бодото дээрээ фермер гээшэмнай хамаг юумээ өөрөө хэхэ, хэрэгтэй сагта зоотехник, агрономистшье байха болоно бшуу.

Шэнэ жэлэй урдахана болоһон тэрэ суглаанай үедэ Алташын-Адаг нютагай фермер •Ванчиг Дамбиевай нүхэр Дадагмаа Нимаевнатай уулзажа хөөрэлдөө һэм. Наһаар үшөө залуушье һаа, тэрэ хүдөөгэй хара хүлһэтэ ажалай гашуун амта һайса үзэһэн, олон юумэ мэдэхэ, шадахашье хүн. Дадагмаа тэрэл нютагайнгаа фермын урданай эрхим һаалишадай үг залгуулһан, ажал хэрэгыень халан абаһан залуу үетэнэй нэгэн болоно.

Бүри жаахандаа энэ басаган тус фермын баһал үнинэй һаалишан байһан Мыдыгмаа Бударниева эжыгээ дахажа, бүхэли үдэртөө малай байра соогуур гүйдэгөө мүнөө элихэн һанадаг ёһотой. Һүүлдэнь һургуулида һуража байхадаа эжынгээ үнеэдые һаалсаа, эдеэлүүлэлсээгүй үдэрынь үсөөн лэ ааб даа. 1980 оной эхеэр арбадахи класс дүүргээд, тэрэ хоёр жэлдэ һаалишанаар хүдэлһэнэй һүүлдэ Буряадай хүдөө ажахын институдай зоотехническэ факультедтэ һурахаяа ороһон юм.

— Энэ түрэһэн нютаг һаа, энэ фермэһээ һалахагүй хүби заяатай байгаа хүн гүб. Институт дүүргэжэ ерээд, түрүүн эндээ фермые даагшаар, һүүлдэнь отделениин зоотехнигээр хүдэлөөб. Һуража байхадаа хадамда гарааб, үхибүүдтэй болооб. Ингээд лэ саашаа гараха арга һалагдаа һэн бэээ, — гээд. Дадагмаа Нимаевна энеэбхилнэ.

— Фермернүүд болоһоор хэр үниинэйбта?— гэжэ асуухада, тэрэ иигэжэ хэлэнэ:

— Хоёр жэлэй саана «Авангард» совхозноо (мүнөө таряашадай ажахынуудай «Дружба» эблэл) амяараа гаража, өөһэдынгөө заахан фермерскэ ажахы эмхидхэхэ гэжэ шиидээ һэмди. Республикын, аймагай ноёд һайдаар түрүүн нилээд ябажа, арай гэжэ 90 гектар газар абаабди. Мүн тэрэл жэлдэ гүрэнэй банкһаа урьһаламжа абажа, МТЗ-82 түхэлэй шэнэ трактор, ГАЗ-53 түхэлэй ашаанай автомобиль, элдэб бага зэргын зэр зэмсэг худалдажа абаа бэлэйбди. Иимэ юумэ эмхидхэжэрхёод байхада түрүүшээр ехэл һанаа зоборитой һэн. Энэ газараа яаха зонбибди? Юу тарихаб? Үрэһэ хүрэнгэ хаанаһаа абахаб?

— Гол хүдэлмэрээ Ванчиг Бабасанович нүхэрниг хээ ааб даа. Тэрэ өөрөө трактарист, шофер, механик мэргэжэлтэй хүн. Долоодохи класста һурадаг Саян хүбүүмнай эсэгэдээ туһалдаг боложо эхилһээр үнинэй. Дүшөөд жэлдэ совхоздоо механизатораар хүдэлһэн миниий баабай Нима Цыренович Цыбиков хэрэгтэй болоходонь миин хараад байдаггүй, аргатайдаа али болохоор туһалалсадаг. Баһа аха дүүнэр, түрэл гарал гэжэ байха. Бултанай туһаламжаар нёдондо үргэнөөрөө—9 метр, утааша— 12 метрэй шэнэ гэр барижа ороо һэмди. Иигэжэ һанаандаа бага-багаар түбхинэжэ байнабди,— гэнэ Дадагмаа.

Юрэдөөл, энэ хүшэр бэрхэтэй, бүхы юумэнэй үнэтэй боложол байһан сагта дэмы яаража фермер болообди. Айхабтар хүндэ, тэсэхын аргагүй байна гэхэ мэтээр тэрэ нэгэшье гомдол голхоролой үгэ хэлэнэгүй. Гансал таряа талха, мяха, һу, тоһо, зөөхэй гэхэ мэтые абаад, харин тэрэнээ зохид сэнгээр худалдаха, мүнгэн болгожо, хэрэгээ бүтээхэ аргагүй байһандаа тэрэ голхорно. Мүнөө энэ айлайхи 5 үнеэ һаана, һу тараг, тоһо зөөхэйшье яһала горитой буйлуулна. Тезд мал ажалай продуктын даншье һаа үнэгүй, үшөө тэрэниие худалдажа абаха эмхнин, зоной үгы дээрэһээ гол түлэб өөһэдөө эдихэ, түрэл гаралдаа үгөөд лэ байна бшуу.

Эндэ нэгэ иимэ юумэ хэлэхээр. Хоёр-гурбан жэлэй саана хаанахишье фермертэй уулзахада тэдэнэр һанаа сэдьхэлээрээ ехэл этигэл найдалгүй шэнги байгша һэн. Харин мүнөө тэдэ хүнүүдэй һанал бодолдо, ухаанда олон юумэн хубилаа гээшэ ха гэжэ ойлгохоор. Гэдэргээ сухарилта, һөөргөө хамтын ажалда бусалта үгы болоо гэжэ тэдэнэр өөһэдтөө батаар шиидээ гээшэ.

Зүб лэ даа. Дадагмаа, Ванчиг Дамбиевтан мэтэ үшөө залуу, охин дүндаа ябаһан айлнууд лэ нэн түрүүн хүдөө ажахыда хубилалта хэжэ, эхэ, эсэгэнэрэйнгээ ажал хэрэгыс һэргээн шэнэлхэ, нютаг нутагаяа баян дэлгэр болгохо, зоноо хооллуулха ха юм.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Н. Дамбиева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото. Мухар-Шэбэрэй аймаг.

ХУУЛИ БУСААР АГНАГШАД ХЭҺЭЭГДЭБЭ

Манай Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ зэрлиг ангууд болон шубуудые хамгаалха, тэдэнэй тоо бүридэлые олон болгохо зорилготойгоор 3 заповедник, байгаалиин национальна 2 парк болон агнууриин 25 заказник эмхидхэгдэнхэй юм. Энээнһээ гадна «Бурятпромохота» ассоциациин 8, «Забайкалкоопзверопром» нэгэдэлэй агнуури-олзоборилгын 8 ажахы, республикын ангуушадай бүлгэмэй 15 спортивна ажахы тэдээндэ даалгагдажа үгтэһэн, харьяата газар дээрээ байгаалиин баялигуудые гамтайгаар ашаглаха, тэрэнэй нөөсэнүүдые арьбадхаха, агнуури журам эбдэгшэдтэй эолэршэгүй тэмсэл ябуулха гэжэ уялгалагданхай. Зэрлиг ан, шубуудай нөөсэнүүдые хэрэглэхэдээ хэншье агнууриин ажахы гү, али юрэнхы ангуушан, «Агнуури ба агнууриин ажахы», «Амитадай аймаг ба тэдэнэй нөөсэнүүдые ашаглаха» тухай Буряад Республикын Хуулинуудые болон агнууриин дүримүүдые наринаар сахиха ёһотой.

Хэр тинбэшье, дэлгүүрэй харилсаануудта оролгын үе сагуудай ерэхэдэ, агнуури хиналтын мэргэжэлтэдэй ажабайдалай доройтоһонһоо сэхэ дулдыдажа, һүүлшын гурбан жэлэй туршада республикымнай аймаг бүхэндэ дээрэ дурсагдаһан Хуулинуудые болон дүримүүдые эбдэхэ али олон ушаннууд үзэгдэдэг болонхой.

Буряад Республикын Правительствын дэргэдэхи агнууриин баялигуудые хамгаалха болон тэдэние гамтайгаар ашаглаха талаар управлениин дарга В. В. Архипов минтатай холо һүрэдэг томо калибрай буунуудые хорихын орондо, һүүлшын жэл хахадай хугасаа соо Москва, Ижевск, Тула хотонуудһаа ОП СКС, ОСК-88, КО-44-01, «Лось», «Тигр» түхэлэй агнууриин 268 карабин болон винтовконуудые асаржа худалдаһан байна. Архипов өөртөө олзо олохын тула һэшхэлээ алдаһан, ажалаа мартаһан хүн. Һүүлшын 3 жэлэй туршада тэрэ хадаа хамаг ажалаа өөрынгөө орлогшын хүзүүн дээрэ тохожорхёод, бүхы шадалаа аралжаа наймаанай хэрэгтэ гаргадаг болонхой. Юрэнхы ангуушадта 10 дахин үнэтэйгөөр буунуудые худалдадаг байһаниинь элирүүлэгдээ. Жэшээнь, Баргажанай аймагай охотовед А. Бельковто гүрэнэй сэнгээр 50 мянгата ОСК-88 түхэлэй карабиниие 500 мянган түхэригөөр, анхандаа республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшонор байһан В. К. Агаловта тэрэ бууе 180 мянгаар, А. Шевченкэдэ 250 мянгаар худалдаа.

1993 ондо буу худалдажа олоһон 27,6 миллион түхэригэй олзо доходой ороидоол 11 миллиониинь Архиповай заабаряар Управлениин кассада оруулагдаа. Үлэһэн 16,6 миллион түхэригэйнь хаанашье хадагалаатай байһаниинь мэдэгдэнэгүй, энэ хадаа «ехэ нюуса ха юм даа». Республикын прокуратура шалгаһанайнгаа дүнгүүдээр Архиповай ажал ябуулгада албанайнь уялганууд хубиин хэрэгээр хазагайруулагдаа, олзо доходоо ехэ хэмжээгээр нюугаа» гэжэ шүүмжэлэлгэ хэдэ, Архиповые тушаалража үзэхэ бээ гэжэ найдагдана.

1993 оной хоёрдохи хахадта республикын ой модоной ажахын дарга А. Д. Голоушкин байгаалиин баялигые хамгаалха уялгатай аад, олзо доходой охиндо һоргоод, зэрлиг амитадые хюдаха «Лось» түхэлэй хэдэн арбаад карабинуудые худалдаа һэн. Байгаалида сэхэ хабаатай аад, буу, зэбсэг худалдахадаа, тэрэ ехэл тааруугүй, муу хэрэг үйлэдэнэ гэжэ һанагдана.

Агнууриин журам эбдэгшэдтэй тэмсэхэ хэрэгтэ агнуури хиналтын албанай 24 охотовед, 56 егерь хабаадана. Байгша оной 9 һарын туршада агнууриин 222 дээрмэшэн балшыса баригдаад, хуулиин ёһоор зэмсээ амсаһан байха юм.

Энэ жэлэй ноябрь һарын хоёрдохи хахадта агнуури хиналтын албанай бүлэг охотоведүүд (С. Г. Щепин, А. А. Суворов, В. Т. Сластин) Хориин аймагай харьяата газар дээгүүр гүйлгэлдэжэ, шалгалтын ажал ябуулга үнгэргөө һэн. Тиихэдээ 14 браконьертэй уулзажа, тэдэнһээ 20 буу хуряажа абаа. Эдэнэй 12-ынь милициин зүбшөөлгүйгөөр хэрэглэгдэдэг гэжэ элирүүлэгдээ. Хуули бусаар агнажа, Буряад республикын Хуулинуудые эбдэгшэд хэд бэ гэхэдэ: М. Г. Котов, Н. Г. Гончаров, В. Г. Батясов, В. Б. Цырендоржиев (дүрбүүлэн Тээгдэнхээ), А. Д. Дроздов (Хандагай һуурин), К. А. Серобрюхов, В. Б. Можаров, Г. М. Корнаков, (бултандаа Хори тосхонһоо), С. Д. Ланцов (Эрхүү), Г. Д. Ланцов (г. Лесосибирск) эдэ 10 хүйхэрнүүдые уголовно харюусалгада хабаадуулха гэжэ, тэдэнэй хэрэгүүд милицидэ дамжуулагданхай.

Гончаров Батясов хоёр «УАЗ-469» түхэлэй машинын фарнуудые хэрэглэжэ, туруу та ангуудые гэрэлтүүлжэ, Цырендоржиев, Дроздов, Можаров, Серобрюхов гэгшэд милициин зүбшөөлгүй 7,62 мм калибртай винтовкоор агнажа ябатараа баригдаа.

Пенсионер Г. М. Корнаков аха дүүнэр Ланцовуудтай хамтараад, лицензигүйгөөр 3 гүрөөһэ, 2 хабарга, 1 бодон гахай буудаад байтараа, агнуури хиналгын охотоведүүдтэй дайралдашоо. Эдэ гурбан браконьериүүд хамтаржа, ангуудай гүрэнэй амидын, тэдэнэй мяханай сэн болохо 609 мянган 750 түхэриг түлэхэнь гээшэ. Корнаковто милициин зүбшөөлгүй 7,62 мм калибртай винтовко, СКС түхэлэй Г. К. Языковай НТ 5925 номертой карабин олдоо һэн. Минтатай буу болохо карабин хадагалха, үргэлжэ ябаха милициин тусхайта зүбшөөлтэй аад лэ, зарим нэгэ эрхэтэдэй Буряад Республикын «Агнуури ба агнууриин ажахы», «Амитадай аймаг ба тэдэнэй нөөсэнүүдые ашаглаха» тухай Хуулинуудые эбдэхэнь халагламаар лэ даа.

Г. М. Корнаков милициин зүбшөөлөөр худалдажа абаһан «Лось-7» түхэлэй Р602 номертой карабинтай аад лэ, милициин зүбшөөлгүй 7,62 мм калибртай винтовкоор, лицензигүйгөөр агнажа ябаа. Г. К. Языков (Улаан-Удэ хото) НТ 5925 номертой СКС түхэлэй карабинаа ондоо хүндэ, К. А. Серобрюхов СКС түхэлэй карабинаа түрэһэн дүү хубүүндээ агнахынь үгөө гэжэ тодорхойлогдоо. Иигэжэ агнууриин хуули нэтэрүүгээр эбдэдэг, буу тухай хуули хазагайруулдаг хүнүүдэй карабин болон винтовконуудые милициин зүбшөөлтэйнь хамта хуряадаг болоо һаа, ажал ябуулга болоо жэ һанагдана.

Далаад жэлнүүд багта республика 100 шахуу минтатай милициин зүбшөөлтэнэй гарта бии гэдодог һаа, һүүлшанаг жэлнүүдэй хугасаа дээндэ хэдэн мянган калибрай минтатай, оптическа буунууд худалдаа. Нимэ хэмжээгээр ка руумнай ходоо жа, саашадаа хүн да томо калибрай агнууриин карабин товконууд тараагдаа маараа байгаа һаа ан гүрөөһэд, б барандаа хюдагдаа ха байдалдаа хүрэ юм.

Хэрбээ оршон байгаалияа хамгаа хуулинуудые нанги хиха гэжэ оролдо ряад Республикы риин минтатай сэн тухай» Хуули ба ха саг тулажа ерэ со тэмдэглээ һаа алдуу болохогүйл Хуулида Президент Потапов 1995 оно кварталһаа үнгэр раа табяа һаань, хистой һэн. «Агнуу татай сэмгэтэй б Хуули соо респу дурсагдаһан буунуу ха болон худалд лые 5 жэлээр х соо нэгэ буудаа тула 30-һаа олон ронуудые худалда тэдэй тэрэ буунуу циин тусхан оайрану галха, агнууриин га, хандагай, баабр олзоборилхо гэһэн нүүдые эзэнэйнь һаань, бууень үгэ рнин сагай үнгэр ние хуряажа, скл шааха гэһэн эр оруулха шухала.

М. ГЫЛ

Буряад Респ Экологиин болон линн оаялгые а гаар хэрэглэхэ гүрэнэй комитедэй өөрилхы мэрг

ҮБЭЛЖЭЛГЭЕЭ ЯДАМАГ-ГҮЙГӨӨР

Загарайн аймагай Владимир Батуевай хүтэлбэрилдэг Добо-Енхортохи таряашадай ажахы малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэнэ. Нёдондохи үбэлжэлгэһөө үлөөжэ, хура гаргаһан хоёр томо сомоотой. Мүнөө зундаа шэнэ сабшалангай 12 гектар хорёолжо, уһалжа, нргооной үндэр ургаса ажахы хуряагаа. Добо-Енхорой таряашадай ажахын гэшүүд тошон халяажа, ерэхэ жэлэйнгээ ургасын түлөө мүнөөнөө оролдожо эхилэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Загарайн Добо-Енхорой фермер В. Батуев.

В. БАТОРОВ.

ЭРИЛТЭ ХАЗАГАЙРУУЛҺАНАЙ ТҮЛӨӨ

«Хүн зонтой тоосоо хэхэдээ хиналтын-кассова машинануудые хэрэглэхэ тухай» Россин Федерациин 1993 оной июниин 18-да гаргаһан Зарлиг бэелүүлэн, республикын налогово инспекциин мүн налогово полициин Департаментын зүгһоо рейднүүд үнгэргэгдэбэ. Тинхэдээ энэ Зарлиг хазагайруулһан нилээд олон ушар баримтануудые элирүүлбэ.

«Анато С» (директорынь Г. Г. Ким) ТОО-гой кассада ороһон мүнгэ шалгахада, 692 мянган түхэриг дуталдаба. Эд бараантай хамта худалдан абагшадта чегүүдынь үгтэдэггүй байгаа. Наймаанай тус эмхидэ 205 мянган түхэриг мүнгэнэй яла тохогдобо. «Простер Анже» гэһэн наймаанай эмхи (директорынь В. К. Железнов) мүн лэ энэ эрилтэ бүдүүлигээр хазагайруулһан байжа, 7.175 мянган түхэригэй ялада унаба. Худалдан абагшадтай тоосоо хэхэдээ, хиналтын кассова машинануудые хэрэглэнгүй мүнгэ абадаг байба.

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Удын таһагай долоодохи столовын (директорынь Г. Н. Савельева), Улаан-Удын түмэр замай вокзалай ресторанай (директорынь О. С. Котланина) хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ нимэрхүү хазагайралтануудые хэһэн байна. Тиимэһээ хүн зоние эдеэ хоолоор хангадаг эдэ предприятинууд туд тудтаа 4.100, 205 мянган түхэригэй ялада унаба.

«Симек-А» (директорынь А. Петрова), «Возрождение» (директорынь В. Ф. Подлеснов) наймаанай эмхинүүд хиналтын кассова машинануудые хэдэн үдэрөөр огтолон хэрэглэдэггүй байжа, баһал 7.175 мянган түхэригэй ялада унаба.

Хубиин аралжаа наймаа эрхилдэг Е. М. Доценко, «Тайга» гэһэн хубиин предприятиин директор С. М. Федюшкин гэгшэдтэ туд тудтань 9.225 мянган түхэригэй яла иимэрхүү хазагайруултануудай түлөө тохогдоо.

Л. ДОРЖИЕВ,
Буряад Республикын Гүрэнэй налогово инспекциин мэдээсэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

Хэниинь хэн гээшэ

ЖОАКИН ЧИССАН

Түрэһэн үдэртэ иимэ бэлэг үгэжэ болохо аал? Тэрэл зуура гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэ? Мозамбигай президент Жоакин Чиссанын 55 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэмсээрнь, тэрэниие алаха нэдэлгэ хэгдээ бшуу. Тушаан боложол тэрэ амиды үлэжэ шадаа.

Мозамбигай Аюулгүйн албанай хүдэлмэрилэгцэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор Тете провинциин харгынуудай нэгэн дээрэ радиогоор хүтэлэгдэдэг минэ булагдан табигдаһан байба. Тэрээгүүр президент гараха зэргэтэй байгаа. Юрэл ябаха харгыгаа гэнтэ хубилгаһанһаань уламжалан, аюул болоогүй юм ха.

Һаяын сагта энэ орондо анха түрүүшынхиеэ олон партийна үндэнэ һуури дээрэ парламентые болоод президентые һунгалга болохонь. Жоакин Чиссан ман жэл соо эзэлжэ түшаалаа дахинаа дүүрэн арга бол Юуб гэхэдэ, тэрэ шолһон мар политик байһ руулжа шадаа бшуу граждан дай болюул жэл соо оппозиц партизанай тэмсэл сэнүүдые эбтэй б идхажа амжаһан б

Тэрэнэй гол бурэдэ, «Мозамбигай нашээнь, эсэргүүсэлгын» эмхэ ном гойлогшо Афонсу Жоакин Чиссано өд элбэг гуур хаа-хаанагүй ааа һаа, һунгагшадай дуунг гэһэн лөө тэмсэнэ. Энэ турша нуудай үедэ прууугаар алаха хоёр һодэлгэ байна. Харин Длак шиньемни шулуу шэдэнэ гэһэн гомд гээд журналистнуу

МАРК ТЭТЧЕР

Англиие олохон жэл соо хүтэлбэрилһэн Маргарет Тэтчерэй хүбүүн эхэнээ ондоол хаш. «Калашниковуудые» болон хуушан «Мигүүдые» намайе худалдаа гэхэ гээшэ энеэдэтэй. Би донгорогшье худалдажа үзөөгүй хүм»,—гэжэ Марк хэлэнэ. Зүгөөр нимэ юумэ хээш гэжэ тэрэниие хэншье бодото дээрээ гэмнэнэгүй.

Англиин хэблэлэй гэмнэһэн ушар юун б эхэдэ, эхынгээ нүлөөе хэрэглэжэ, буу зэбсэг худалдалгаһаа 12 миллион фунт стерлинг абаһан байгаа гэнэ бшуу. Эхынь премьер-министр байха үедэ Саудовска Аравида Британиин буу зэбсэг худалдаха талаар 20 миллиардын хэлсээн баталагдаһан байгаа юм ха. Тэрэниие баталалгын үедэ Марк онсо үүргэтэй байгаа гэжэ гэмнэгдэнэ.

Тэрэ мүнөө «Грантэм» гэжэ холдингово эзэн юм. Америка га абанхай, Америкынхуудаг. Тэдэнэр т бүхэтэй болон жэ басагатай. Зүгөө һалаха һанаатай, ааһанай таранхай. лдар Америкын т байгууд Ливи б руу буу зэбсэг х һонирхожо, Тэтчер тодоруулхые оро рин британиинхи ска хэрэгээр онсо но.

Тиинхэдээ буу х дай хоорондоо т хөөрэлдэһэньнь б хэрэглэнэ. Тэдэн рые олон һайн х саанууудтай хүн г лоно.. Нимэ хэрэ кын рэбаадалгы тэрээндэ яагаад т хай хэлсээнүүдые миндаһанууд баһ ха.

АМНОН ШАХАК

Палестиные сүлөөлэлгын эмхитэй үнгэргэгдэһэн хэлсээнүүдэй үедэ генерал-майор Амнон Шахак гол хүн байһан юм. Харин мүнөө тэрэ Израилиин армиин Генеральна штабай начальникгаар томилогдобо. Тэдэ хэлсээнүүдэй үедэ Шахак урдахи дайсануудтаяа хани халуун харилсаануудые тогтоожо шадаа.

1988 ондо Израилиин сэрэгэй тагнуулай начальник байхадаа, ООН хадаа Палестиные сүлөөлэлгын хүдэлөөнэй бодото хүтэлбэрилэгшэд байна. Тиихэдээ гансал энэ эмхи нимэ уялга дүүргэжэ шадаха гэжэ Амнон Шахак хэлээ бэлэй. Тиигэхэ зуураа тэрэ Палестинын сэрэгэй ударидагша Халиль Вазирые алаха һэдэлгэ хээ һэн. Ливанда болон Иорданида ООП-то эсэргүү дайшалхы ябуулганууdые эмхидхэнэнэйнгээ түлөө Шахак гүрэнэй олон шагналнуудта хүртэһэн байгаа.

Урагшатай баян олзын хэрэг эрхилэгшын бу Авивта таби наһан түрэһэн юм. 1962 гэй албанда тата жэл болоһон хө на подразделени жа, Газа сектор б ябадалда хабаала ондо Иордан мүр руун бэедэхи команданлжа байгаа до тэрэ Генштаб гай орлогшоор б Израильда сэрэгэй США-да далайн рэгэй колледж д лэй.

Һамгаяа болон б бүүдээ хаяад. за листкые һамга тэрэ ехэ номг зантай байһан х һунаалгангүй н аабза. Хоёрдохи Шахак хоёр үхиб кемигээр үбдэһ нөө бараг болоо тэрэ һаа журн хэлээ юм ха.

(Һонинуудһаа

МАРК ТЭТЧЕР

Англиие олохон жэл соо хүтэлбэрилһэн Маргарет Тэтчерэй хүбүүн эхэнээ ондоол хаш. «Калашниковуудые» болон хуушан «Мигүүдые» намайе худалдаа гэхэ гээшэ энеэдэтэй. Би донгорогшье худалдажа үзөөгүй хүм»,—гэжэ Марк хэлэнэ. Зүгөөр нимэ юумэ хээш гэжэ тэрэниие хэншье бодото дээрээ гэмнэнэгүй.

Англиин хэблэлэй гэмнэһэн ушар юун б эхэдэ, эхынгээ нүлөөе хэрэглэжэ, буу зэбсэг худалдалгаһаа 12 миллион фунт стерлинг абаһан байгаа гэнэ бшуу. Эхынь премьер-министр байха үедэ Саудовска Аравида Британиин буу зэбсэг худалдаха талаар 20 миллиардын хэлсээн баталагдаһан байгаа юм ха. Тэрэниие баталалгын үедэ Марк онсо үүргэтэй байгаа гэжэ гэмнэгдэнэ.

Тэрэ мүнөө «Грантэм» гэжэ холдингово эзэн юм. Америка га абанхай, Америкынхуудаг. Тэдэнэр т бүхэтэй болон жэ басагатай. Зүгөө һалаха һанаатай, ааһанай таранхай. лдар Америкын т байгууд Ливи б руу буу зэбсэг х һонирхожо, Тэтчер тодоруулхые оро рин британиинхи ска хэрэгээр онсо но.

Тиинхэдээ буу х дай хоорондоо т хөөрэлдэһэньнь б хэрэглэнэ. Тэдэн рые олон һайн х саанууудтай хүн г лоно.. Нимэ хэрэ кын рэбаадалгы тэрээндэ яагаад т хай хэлсээнүүдые миндаһанууд баһ ха.

АМНОН ШАХАК

Палестиные сүлөөлэлгын эмхитэй үнгэргэгдэһэн хэлсээнүүдэй үедэ генерал-майор Амнон Шахак гол хүн байһан юм. Харин мүнөө тэрэ Израилиин армиин Генеральна штабай начальникгаар томилогдобо. Тэдэ хэлсээнүүдэй үедэ Шахак урдахи дайсануудтаяа хани халуун харилсаануудые тогтоожо шадаа.

1988 ондо Израилиин сэрэгэй тагнуулай начальник байхадаа, ООН хадаа Палестиные сүлөөлэлгын хүдэлөөнэй бодото хүтэлбэрилэгшэд байна. Тиихэдээ гансал энэ эмхи нимэ уялга дүүргэжэ шадаха гэжэ Амнон Шахак хэлээ бэлэй. Тиигэхэ зуураа тэрэ Палестинын сэрэгэй ударидагша Халиль Вазирые алаха һэдэлгэ хээ һэн. Ливанда болон Иорданида ООП-то эсэргүү дайшалхы ябуулганууdые эмхидхэнэнэйнгээ түлөө Шахак гүрэнэй олон шагналнуудта хүртэһэн байгаа.

Урагшатай баян олзын хэрэг эрхилэгшын бу Авивта таби наһан түрэһэн юм. 1962 гэй албанда тата жэл болоһон хө на подразделени жа, Газа сектор б ябадалда хабаала ондо Иордан мүр руун бэедэхи команданлжа байгаа до тэрэ Генштаб гай орлогшоор б Израильда сэрэгэй США-да далайн рэгэй колледж д лэй.

Һамгаяа болон б бүүдээ хаяад. за листкые һамга тэрэ ехэ номг зантай байһан х һунаалгангүй н аабза. Хоёрдохи Шахак хоёр үхиб кемигээр үбдэһ нөө бараг болоо тэрэ һаа журн хэлээ юм ха.

(Һонинуудһаа

Захааминһаа мэдээсэнэ

СУГЛААНДА БОЛОҺОН ХӨӨРЭЛДӨӨН

Һаяхан Бүргэ һууринда аймагай хүтэлбэрилэгшэд В. А. Полютов, А. Г. Струкова, Б. А. Помотов ба бусад ерэжэ, суглаа хэбэд. Тэрэ үдэр нютагай соёлой байшан соо нилээд олон зон суглараа.

Бүргэ нютагаймнай захиргаанай зайһан А-Ж. Ж. Тудунов дэлгэрэнгы үгэ хэлэхэдээ, Зэдын комбинадай хүйхэрнүүдэй хэдэн жэлдэ Байса-Хангайн, Самсаалай модо зоргоороо унагаажа абаашаһан тухай үшөө дахин хэлэбэ.. Юрэдөө, тэдэнэр хэды шэнээн модо отолооб даа, мэдэхын аргагүй. Энээнһээ боложо, Бүргымнай голой мүльһэн улам ехэ боложо, сабшалан руумнай ороод, гэртэхи подвалнууднай хүрэжэ эхилээ. Хартаабхаа хүлдөөжэрхибэл, юугээ эдихэ болоно гээшэбибди?!

Урдандаа иимэ ехэ мүльһэн нэгэтэшье гараагүй һэн гэжэ үндэр наһатад хэлсэнэ. Һанаад үзэхэдэ, хэдэн жэл соо Бүргымнай үйлсөөр модо тээһэн мантан томо машинануудай үгсэжэ, уруудажа байхада, тэрэ намаглиг газар юундэ доошоо һуухагүйб даа. Энэ суглаан дээрэ гансашье Аюр-Жана Жимбиевич үгэ хэлээ бэшэ, зал соо һууһан улад дуугай һуугаагүй, энээн тухай һанаагаа зобоһоноо хүн бүхэниинь мэдүүлбэ.

Тус суглаанда архи тухай олон һанамжа хэлэгдээ. Нютагаархидтаа хүндэтэй Пошоолой Тугутович Соктоев үгэ хэлэхэдээ, гэртээ архи наймаалагшадые болюулха байгаа гэбэ. Энэнь зүйтэй хаш. Захааминай аймаг соо Бүргэдэ архидалга үшөөл барагтай. Тиигээшье һаа, энээн тухай мартаалтагүй.

Эндэхи магазинмнай үмсэлэгдэхэ хэбэртэй хаш. Зүбшье юм гү даа, ороод худалдажа абахаар юумэн огто үгыл. Үмсэлэгдөө болобол, зондо хэрэгтэй эдихэ хоол, хубсаһа хунар бии болохол һэн хаш.

ӨӨҺЭДЫН ФЕРМЭТЭЙ БОЛОБО

Үнгэрһэн зун Захааминда алим жэмэс, хушын һамар элбэгээр гаража, нютагай зоние баясуулба. Бүргын дунда һургуулиин һурагшад энэ зундаа мини сагаа үнгэргөөгүй. Тарбагатайн-Байсада ошожо, гушаад мэшээг һамартай орожо ерэед һэн. Басагадынь эхэнэр багшанартаяа Самсаалай эхиһээ хэдэн бидон алирһа түүгээ. Тэдэнтэй суг нютагаймнай хүүгэдэй саадай хүдэлмэрилэгшэд ошолдожо, ойн хэшэгтэ баһал хуртэлсэһэн байна. Тээсгэн Улаан-Удэдэ үнгэргэгдэһэн яармаг дээрэ хотынхид манай эндэхи алирһа худалдажа абаһан лэ байха.

Энэ жэлдэ нютагаймнай һургуули өөһэдын фермэтэй болобо. Тэрэнь Мухуунын-Нуга гэһэн үзэсхэлэн гоё газарта оршодог. Үхибүүднай өөһэдөө малай дал баряа. Нютагай бэрхэ барилгашад туһалаал юм бээз. Хуршэ Хуртагын дунда һургуули баһал өөрын фермэтэй юм. Тэндэнь 165 үхэр харууһалагдана, иигэһээр манайшье һургуулиинхид олон малтай болохо байхань лабтай.

С. ЦЫБЕНОВ.

Уран зохёолшо Эрдэни Дугаровай 50 наһанай ой

ТҮМЭН ҮНГӨӨР ҺОЛОНГОТУУЛАН...

ЭНЭ ШАНГА гаршаг бэ- дэрнэ, бүхы зохёохы ээ үхибүүдтэ зорюулгдаһан бүряад литературада үхибүүдэймнай тон дуратай жанр гэхэ гү, али хүүгэдэй элдэб үгүүлэлнүүд ехэ хүгжөөгдөөгүй гэхэдэ болохо. Тиимэһээ Эрдэни Дугаровай номууд соо, «Ангараа «Үдэшын үльгэр» гэжэ ном дотор нимэ жанрай зохёолнууд элбэг байна. Юуб гэхэдэ, үхибүүднай наадажа байхадаа, бэе бээ дуудалсаха, тоололсожо наадаха дуратай ха юм. Тиимэһээ, эндэ тоолуурнууд хүүгэдэй хэлэ хүгжөөлгэдэ, ухаан бодолдонь, бусадшье наадандань онсо өөрын ехэ үүргэ дүүргэхэ арганатай байна.

Уран зохёол үхибүүдэй һонирхол татахынгаа хажуугаар тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөлсэхэ, шэнэ юумэ, мэдээсэл олгуулдаг гээшэ ааб даа. Тиихэдээ үхибүүд нэгэ һонин ном, шүлэг соо-һоо хэрэгтэй, мэдээнүүдые эрдэм мэдэсэ болгон олодог ха юм. Үхибүүдэй һонюуша энэ зан абарине хэрэглэжэ, тэдэнэй нюдөөр байгаалиин нюусануудые уран зохёолшо шадамараар харуулжа шадана. Эндэ «Зун ямар үнгэтэйб?», «Үзэгдөөгүй амитан гү?», «Юунда?» гэһэн шүлэгүүдыень нэрлэлтэй. Иимэнүүд һониншье, шог зугаатайшье шүлэгүүдые, жаадай һонирхол татаха ха юм.

Табан хушуун малаа
Табан хургаяа даража,
Тооложо туршая даа,
Таажа хэлэе даа:
Дэлэнтэ...
Дэлһэтэ...
Шагайта...
Һахалта...

Эндэ ямар өжөглалта хэлтэйб гэхэдэ, үхибүүд удхаарнь зохисотой үгэнүүдые оложо гү, али тэдэнэр ухаагаа гүйлгэжэ, зохихо үгэнүүдые олохо болоно ха юм. Тиигэжэ поэт үхибүүдэй ухаа гүйлгэжэ, һүбэлгэниень хурдадхахынгаа хажуугаар, тэдэнэй һонирхол алдуулнагүй ха юм. Үгышье һаа, «Ололготой шүлэгые» уншаад байхадаа, эдирхэн уншагшаднай баһал эдээнтэй адли, ехэл һонин хоргодоо, бэдэрэлсээ наадаха дуратайл байхал даа.

Манай үхибүүдтэ зорюулагдаһан буряад литературада үхибүүдэймнай тон дуратай жанр гэхэ гү, али хүүхэнье һаа, шэнэ юумэ ойлгожо абана бшуу.

Поэдэй уран шүлэгүүдэй хэлэн бага наһатай уншагшадтаа тааруулжа бэшэгдэнхэй гэжэ тэмдэглэе. Тиимэһээ уран шүлэгэйнь хэлэн баян, шүлэгүүдэйнь найруулга уян нугархай, ритм, рифмэ хэрэглэжэ, классическа түхэл маягтайгаар бэшэгдэнхэй. Тиигэжэ аялга дуугаараа холбоотой үгэнүүдые хэрэглэжэ, шүлэгэйнгөө байгууламжада ехэл һаналаа табидаг поэт гэжэ харагдана. Энэ талаар поэдэй туршалга болоһон «Турум-бурум» гэжэ шүлэгые һануулая.

Турум-бурум,
Тугал буруу
адуулнабди.
Турум-бурум,
Түргэн бушуу
гүйлгэнэбди.
Тала дүүрэн
шуулянданабди,
Тухаа алдан
нааданабди...

Үгышье һаа, үхибүүдэй хэлэ нугархай, ульгам болгохо зорилготой шүлэгүүдыень бүришье һонин байна. «Шэбшүүр» гэһэн шүлэгые эндэ жэшээ болгон харуулая:

Үйһэн шэбшүүр
хэжэ,
Үлеэхэдэжэ
эшхэрүүлнэб,
Шэнхинэсэ
шэнхинэнэ,
Ханхинаса ханхинана:
Хүхюун үйһэн аялгаа
Хүһад дуулаад баярлаа...

Эрдэни Дугаровай уран зохёолнууд соо түрэл буряад хэлэнэйнгээ уян нугархайе, үнэр баяниие харуулһан, эдир уншагшадтаа хадуургама тодо шүлэгүүд олон даа гэжэ баярлан тэмдэглэхээр байна. Жэшээ болгон, «Түрэл буряад хэлэмни» гэһэн шүлэгыень буулгая:

Тоонто талынгаа
энгэрһээ
Түүһэн баглаа
сэсэгтэмнил,
Түмэн үнгөөр
һолонготонол
Түрэл буряад хэлэмни.
Улын халуун эльгэнһээ
Ундаа харяадаг
булагтамнид,
Тунгалаг элбэгээр
бурьялнал
Түрэл буряад хэлэмни.
Хүбшэ тайгын аглагһаа
Хуша жодоогой хангалдал,
Хүсэл сэдьхэлым
дүүргэнэл
Түрэл буряад хэлэмни.

Үгышье һаа, түрэл арадайнгаа дууһашагүй аман үгын баялигые уудалжа, үгхибүүдэй анха үнинһөө хэрэглэгдэн ерэһэн тоолуурнууд дээрэ тогтоё. Энээниие авторай түрүүшын номууд соо бэшэгдэнэн шүлэгүүд, тоолуурнуудынь элирхэйлэн харуулна. Эндэ авторай «Табан хурган» гэһэн үгүүлэл хэрэглэн, хэдышье һонин тоолуурнуудые болон таабаринуудые зохёоһыень һаная.

Илангаяа арадайнгаа аман зохёол мэдэхэ багашуулда зорюулжа, өөрынгөө «Хүүгэд бидэ барандаа» гэһэн ном соо автор һониншье, һургаалтайшье үльгэр түрүүн үгэнэн гээшэ бээ.

Тиихэдээ бүхы уншагшадай анхарал татаһан, һонирхуулһан зүйл гэхэдэ, шүлэглэмэл үзэгдэлнүүд ба табан хурган тухай һониншье, зугаатайшье, эдир уншагшадта һургаалтайшье үльгэр болоно. Тиихэдэ бидэшье Ц. Б. Бадмаевай болон ондоошье уран зохёолшодой буряад үгын хэб, үгын таараллдуул болон бэшэшье нюуса оньһонуудтай танилсаһан байнабди.

Эрдэни Дугаров аха нүхэдөө нэгэшье газарта дабтангүй, тон өөрынгөө тодо хүн бэлигые харуулһан байна. Дурсагдаһан үндэршье харюусалгатайшье үгэнүүдые гэршэлһэн авторай шүлэглэмэл таабаринуудые эндэ харюулха дуран хүрэнэ.

Тиихэдээ автор энэ жанрта түрүүшын уран зохёолшо гэхэ гү, али тэрээндэ хандаһан шүлэгшэ гэжэ тэмдэглэе. Юуб гэхэдэ, хүшэр, харюусалгатай энэ хэрэгтэ Х. Намсараевһаа эхилээд, барандаа халта-хулташье һаа, нэмээбэриеэ оруулһан байха.

Эндэ жаахан уншагшадай ухаан бодолдо таараһан Б. Сыреновэй, Ц-Б. Бадмаевай болон бусад авторнуудай шүлэгүүдые нэрлэмээр байна.

Таабаринууд өөрынгөө зохёохы маягаар үхибүүдые уран үгэдэ дуратай болгохын хажуугаар тэдэнэй ухаа гүйлгэхэ, һүбэлгэниие хурдадхаха ба таниха мэдэхэ нюуса юумые сасуулжа үзэхэ гэхэ мэтэдэ тон түргэн һургана ха юм. Жэшээнь:

Хухэ сэнхирээр зайдаг,
Хүн бэшэ аад, үйладаг,
Далитай юм гү—
нинДэдэг,
Далбагатай юм гү—
хинДэдэг,—

гэһэн уран шүлэг-таабари буряад хэлээ мэдэдэг үхибүүдтэ хэлээ һаа, тордиһогүй таагаад байхал даа. Мүнөөнэй үхибүүд ород хэлэтэйнүүд болонги, тиимэһээ буряад аялгаараа буряад үхибүүдэй дура татан уншагдахадань, тэдээндэ танил аялгануудые һануулна бээ.

Энэ зохёолдоо эпиграф болгон, буряад аман үгын тон таарамжатайень үгэнэ-ень һануулая:

Хүлдэһэн гурбан хүйхэр,
Хүбшын гурбан дабаан,
Жаргалтай гурбан тала,
Жэмэстэй гурбан модон.

Тиигэжэ үхибүүдэй ухаан бодолые һорин хүгжөөхэ, һониншье, хэрэгтэйшье жанр болохо таабаринуудыень һанаха болонобди. Арадай аман зохёол авторай хэрэглэжэ байгаад, уншагшадайнгаа ухаан бодолдо тааруулжа, хэды олон таабаринуудые зохёогооб даа.

Эрдэни Дугаровай уран зохёол хүмүүжүүлхы удхатайнууд байхадаа, тон өөрын онсо маягтайнууд. Дээрэ дурсагдагша ном соогоо Эрдэни Чимитович «Гарай хургад», «Шагай наадан» гэһэн һонирхолтой бүлэг үгэнэ-ень урмашан магтахаар байна.

Хүүгэдтэ зорюулжа бэшэдэг уран зохёолшодоймнай дунда өөрынгөө бага бэшэ нэмэри оруулжа, мүнөө түрэһөөр 50 наһанайнгаа ойе тэмдэглэжэ байһан поэдэй зохёохы ажалдань амжалта хүсөөд, энэ багахан шэнжэлэлээ дүүргэе даа.

«Хуша жодоогой хангалдал, хүсэл сэдьхэлыемнай хангадаг» эхэ буряад хэлээ улам баяжуулалсан, «түмэн үнгөөр һолонготуулан», ута наһа эдлэн ябыт гэжэ үреэе!

В. ЖАПОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

(Түгэсхэл. Эхиниинь декабриин 28-най дугаарта).

6. Эртэ урда сагта нэгэ хаан байһан гэхэ. Тэрэ сэсэн ухаатан, нигүүлэсхы сэдьхэлтэй, албатан зондоо дуратай һэн. Хаан түрэнь ашаггай баян, булта зониинь эб эетэй ажаһуудаг бэлэй. Тэрэ хаан Буддын сурталехээр хүндэлдэг байжа, энэ номолдо тэрэниие һургаһан хүниие баян шагналда хүртөөхэб гэжэ хэлэдэг байба.

Хаанай үнэн шанарые ойлгохые оролдоһон энэ эрмэлзэлынь тэнгэри бурхадые баясуулба, нэгэ тэнгэри энэнь үнэн сэдьхэлһээ гү гэжэ шалгажа үзэхэ гэбэ. Тэрэ тэнгэри шүдхэр боложо хубилаад, хаанай хашаагай үүдэ тоншобо.

«Би буян түгэс номол мэдэхэб. Энээн тухай хаанда дуулгаты»,— гэжэ харуулшанда тэрэ хэлэбэ.

Хаан иигэжэ дуулахадаа, айхабтараар баясаад, шүдхэрые ехэ хүндэ ямбатайгаар ордондоо оруулжа, номол тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйба. Шүдхэр хурса жада мэтэ аймшагтай һоёонуудаа ирзайлган, иигэжэ хэлэбэ: «Би мүнөө ехэ үлэнби. Хоо-һон хототой дээрэһээ номол хэжэ би шадахагүйб».

Хаанай элдэб зүйлэй эдеэ асаруулхадань, шүдхэр хэлэбэ: «Би хүнэй халуун шуһаар ундалдаг, хүнэй мяхаар хооллодогби».

Энээниень хаанай хубүүн дуулахадаа, өөрынгөө бэе дурадхаба. Хаанай хатан мүн лэ иимэл үгэтэй байба. Шүдхэр тэдэ хоёрыень эдижэрхёод, хотоёо садаагүй хэбэр үзүүлэн, хааниие өөрыень эрибэ.

Тиихэдэнь, хаан һулахан хоолойгоор хэлэбэ: «Ами наһамни намда хайратай бэшэ. Шинии эдеэ һаашни, би ягаад номолыешни мэдэхэ гээшэбиб? Иигэжэ хэлсэе: ши номолоо дүүргэхэдээ, намайе эдихэш».

Шүдхэр номолоо эхилбэ: «Хобдогто нэрбүүлһэн сэдьхэл хүлгэжэ, һүрдэлгэ, айлган түрэнэ. Хобдогһоо зайсаһан хүн сэдьхэл тэниглэн ябана, юунһээшье һүрдэнэ, айнагүй». Иигэжэ хэлээд, тэрэ тэнгэри бээ бэлбэ. Хатан хүбүүн хоёрынь тэрэ дороо амиды мэндэ бии болобо.

7. Балар эртэ сагта Гималай агуулада үнэн шанар бэдэрһэн даяаншан бии һэн. Тэрэ үнэн шанар бэдэрхэдээ, төөрилгэнөөө гансал зайсаха гэһэн бодолдо эзэлэгдэнхэй байгаа. Бэшэ ондоо юуншье тэрээндэ хэрэгтэй бэшэ һэн. Энэ наһандаа эдлэхэ баян зөөри хогшолшье, бурханай орондо түрэхэ гэһэн сэдьхэлшье тэрээндэ үгы бэлэй.

Тэнгэри бурхан даяаншын энэ эрмэлзэлдэ ехээр баясаба. Даяаншые шалгажа үзэхэеэ шүдхэр боложо тэрэ хубилаад, Гималайда ерэбэ.

«Энэ түбидэ хамаг юумэн хубилна, хамаг юумэн бии болоод, хамаг юумэн үгы болон арилна»,— гэжэ тэрэ бурхан дуулаба.

Даяаншан энэ дууень соносоод, ехээр баясаба. Тэрэ дуунииньь ангаһан хүндэ хадын горхоной харьялһан мэтээр, баряанда байгша хүнэй эрхэ сүлөөгэй һэбшээнэй зэдэлһэн шэнгеэр даяаншада үзэгдэбэ. «Энэ ёһотой үнэн шанар, энэ ёһотой суртал. Энэ миниии бэдэрэгшэ юумэн», — гэжэ даяаншан бодобо, энэ дуу хангюурдагша хүниие харахаяа оролдон, оршон тойрониие хаймадаба. Теэд айхабтар муухай шүдхэрые тэрэ обёорбо. Даяаншан тээлмэрдэн, тэрээндэ дүтэлбэ.

«Энэ ши дуулаа гүш? Ши һаа, саашань үргэлжэлыень дуулажа үгыш», — гэжэ даяаншан гуйба.

Шүдхэр харюусаба: «Тиимэ, энэ би дуулааб. Теэд би үлэн байнаб, тиимэһээ саашань дуулаха аргагүйб».

Даяаншан дахин гуйжа оробо: «Гуйналби шамайе, дуунайнгаа үргэлжэлэл дуулажа үгыш. Энэ дуун соошни миниии бэдэрэгшэ нангин үнэн шанар нюугданхайл. Теэд дуунишни түгэсөөгүй. Эсэстэнь хүрэтэр дуулыш даа».

Шүдхэр тархияа һэжэбэ: «Би мүнөө айхабтар үлэнби. Амиды хүнэй мяха амталаа һаа, халуун шуһыень ундалаал һаа, дуугаа үргэлжэлүүлхэ шадалтай болохол һэм».

Тиихэдэнь даяанша дууень эсэстэнь хүрэтэр дуулахыень шагнаһанай һүүлээр өөрыгөө эдюулхэб гэжэ найдуулба.

Шүдхэр дуугаа эсэстэнь хүрэтэр дуулаба. Тэрэ дуунииньь нимэ:

«Замбуулин түби дээрэ хамаг юумэн хубилна, бии болоно, һүүлдэнь һандаран ошоно. Түрэхэ, үхэхэ гэдэгүүдһээ сэдьхэлээ зайсуулжа шадаал һаа, амгалан тэниглэниие оложо, амарха арганатай».

Даяаншан энэ дуунайнь үгэнүүдые модондо һниилэбэ, шулуун дээрэ түнхибэ. Һүүлээрнь үндэр модондо абиржа гараад, тэрэ шүдхэрэй һабарта орохоёо һүрэбэ. Тиигэмсээрнь тэрэ шүдхэр дахинаа бурхан боложо хубилаад, унажа ябаһан даяаншые гар дээрээ тодон абаба.

8. Эртэ холын сагта боди мүртэ хүртэһэн Садапрарудита гэдэг бии һэн. Тэрэ боди мүртэ хүртэхын түлөө өөрыгөө бүхыдэнь үгажэ, алдар сууда, өөртөө аша туһатай, юумэндэ анхаралаа огтошье хандуулдаггүй байгаа. Нэгэтэ тэнгэриһээ иимэ абяан сонособо:

«Садапрарудита, зүүн зүг тээшээ ошо. Сэхэ ябаарай, хаймаашье бу годирооройл. Халуун, хүйтэниие мартаад, алдар суушье, эшхэбтэр доройтолгыешье тоонгүй, буян, нүгэлыешье хажуу тээшэнь орхёод, зүүн зүг шэглэн яба. Тиигэхэдээ ши ёһотой багшаяа оложо, боди мүртэ орохош».

Садапрарудита айхабтар баясаад, тэнгэриһээ соностоһон абяанай зарлигаар зүүн зүг тээшэ боди мүрые бэдэрэн ябаба. Тэрэ хээрэ талада, уула хадада һүниин огторгой доро хонодог байба. Хари оронуудта газаашалуулагдаха, харшалуулагдахашье туйлдаа али олон хүртэбэ. Зарим үедэ тэрэ үлэ залгаха эдеэ хоолой түлөө хулһэншэн боложо ажалладаг һэн. Тиигэһээр ябатараа, ёһотой багшатай ушаржа, шаби болгожо абахыень гуйба.

Һайниие хэхые оролдоһон хүндэ олон бэрхэшээлнүүд ушардаг гэжэ хэлсэдэг. Боди мүртэ орохые оролдожо ябаһан Садапрарудитын замда олон тиимэ бэрхэшээлнүүд тохёолдобо.

Багшадаа бэлэг болгожо сэсэг, санзай худалдажа абаха һаналтай ажалда орохо гэхэдэнь, хэншье тэрэниие тоообогүй. Хайшаашье ошоходонь, шолмосой туһамаршад һүүдэр мэтэ дахасалдаба. Боди мүртэ орохо гээшэ үнэндөө айхабтар хүшэр хүндэ юумэн байба.

Багшаһаа нангин номолдо хүртэжэ байха үедөө, хэшээлыень бэшэжэ абаха гэхэдэнь, бэхэ, саарһаншье тэрээндэ байбагүй. Тиихэдэнь тэрэ хурса хутагаар балсангаа отолоод, багшынгаа хэшээһэн үнэн шанар тухай һургаал бэшэбэ. Тиигэжэ тэрэ нангин удхатай үнэн шанарые ойлгожо абаба.

9. Эртын эртэ сагта Судхана гэжэ нэрэтэй хүбүүн ажаһуугаа бэлэй. Тэрэ мүн лэ үнэн шанар бэдэржэ, боди мүртэ орохоёо эрмэлзэдэг һэн. Далай дээрэ загаһашалдаг хүндэ тэрэ ошожо, далайн хуули заршамые мэдэдэг болобо. Хүнүүдые элдэб үбшэнһөө аргалдаг эмшэндэ ошожо, нигүүлэсхы сэдьхэлээр бултанда хандаха зэргэтэйе ойлгожо абаба. Баян зөөритэй хүнөөр ушаржа, хамаг юумэнэй өөрын үнэ сэнтэйе мүн лэ мэдэбэ.

Самади бисалгал хэдэг санаартанай дэргэдэ байжа, тэрэнэй тэниглэн амар сэдьхэлынь нюур шарайдань, бэедэнь эли үзэгдэдэг боложо, бусад зоной сэдьхэлые арюудхан, хүнүүдтэ эди шэдитэй хүсөөрөө айхабтарехээр нүлөө үзүүлдэгыень үзэбэ.

Уужам дэлгэр сэдьхэлтэй эхэнэртэй уулзахадаа, бүгэдэ хүнүүдэй аша туһын түлөө хамагаа үгэхөөр бэлэниие хаража, гайхалда абтаба. Боди мүртэ хүртэхын түлөө маха бодоёо гамнангүй хатуужал соогуур гаргажа байхыень харахадаа, үнэн боди мүртэ орохын тула хурса эрмэгтэй хабсагай өөдэ дүүлижэ, гал дүлэн соогуур гараха ёһотойгоо гуйсэд ойлгобо. Нюдэнэй хараһан, шэхэнэй соносоһон бүгэдые сэдьхэлэй гүн гүнзэгыгөөр ойлгожо шадабал, номол боложо мүндэлхэ арганатай гээд ойлгобо.

Шадалаар ахирхан эхэнэртэшье боди мүртэ хүрэхэ сэдьхэл, наадажа ябаһан хүүгэдтэшье өөрын һайхан дэлхэй бии байна гэжэ тэрэ мэдэбэ.

Байгаалиин хуули заршам соо ябагша даруу номгон абари зантай хүнэй сэдьхэлынь ухаан бодолоор түгэлдэр гэжэ тэрэ мэдэбэ.

Санзайн арюун хангал соо Буддын суртал оршодог. Үнгөөр һайхан сэсэгүүдээр шэмэглэл хэхэ урлалга доторшье боди мүр оршоно. Нэгэтэ ой соо, амарха һууха үедөө тэрэ хүбүүн модоной үмхи бэеһээ нарай эшэ һалаагай ногоорон ургажа байхыень харахадаа, энэ түби дэлхэйдэхи хамаг юумэнэй холборхой шэнжэ шанартайе мэдэжэ абаба.

Боди мүртэ орохые эрмэлзэгшэ Судханын сэдьхэлые үдэртөө наранай гэрэл, һүниндөө мүшэдэй эльшэ тэдхэн үргэдэг һэн.

Энэ хүбүүн боди мүрые хаанашье һаань бэдэрнэ, хаанашье эгээл эрхимэй хэшээл-һургаалда хүртэн, боди мүрэй шэнжэ түхэлые хаанашье хаража шададаг болоо һэн.

Боди мүртэ хүртэхые эрмэлзэбэл, сэдьхэлээ шангаар тахижа, һайханаар шэмэглэн ябаха гээшэ үнэн зам. Сэдьхэлэйнгээ хэрэмэй үүдые баясхалан түгэсөөр сэлихэдэ, Буддые өөрынгөө эгээл нангин һүндэ мэтээр аршалан, үзэл һүзэгэй сэсэгэй дэльбэ бадарган, баяр баясхалангай хангал дүүрэн санзай табиха зэргэтэй гээшэ.

М. БАТОИН
оршуулба.

Эрдэни ДУГАРОВ

АРБАН ХОЁР ҺАРА

Хүлдэһэн гурбан хүйхэр,
Хүбшын гурбан дабаан,
Жаргалтай гурбан тала,
Жэмэстэй гурбан модон.
(Таабари).

ЯНВАРЬ

Шэнэ жэлээ асаран,
Шэдитэ ёлкоор бадаран,
Хүүгэдтэ бэлэгээ барин,
Хүрэжэ ерэбэл январь.
Удэр, тахнагай
алхасадал,
Үрдеэгүйдэш —
үнгэршэнэ.
Харин үхибүүд һаадгүй
Һарын сагаанаар
һолжэрнэ.
Һүни, морин үльгэртэл,
Һүүл захагүй ута даа.
Январь үнөөхил т үхэеэ
Жигинан мүнөө эхилэнхэн.

ФЕВРАЛЬ

Шэлдэн февраль
Шэрүүн зантан,
Шэшэрүлжэ ядахагүй,
Шэмэрүүн һалхитай.
Сагаалганай үеэр,
Сагаан дэлһэтэ
Адуун һүрэгтэл,
Вордоһоор үлеэнэ.
Үлеэ үлеэһээр,
Үлүү хүйтые
Дууһан үлеэхэнь,
Дулаа дүтэлүүлхэнь.

МАРТ

Үбэлэй нюрган дабагдаад,
Удэрэй урин үзэгдөө.
Үбэл хабар хоёрой
Үһэрилдэхэ ехэдээ.
Нарай хурьганай
маараагаар
Март мааран тодороо.
Борьбилоонуудай
шуунагаар
Борьбо дээрээ бодоо.
Хүүгэдэй дуун олошороо,
Гэрээн **һуулгань үсөөрөө.**
Хүхюун абяагаар
хаанашье
Хүлөө табяал март **һара.**

АПРЕЛЬ

Апрель **һара** ерээ,
Ара **үбэрөө** сэлеэ.
Наран **удэр** бүри **өөдөө**
Наартай **шаран** **хөөрөө.**
Хүнгэрэг **саһан** **уруугаа**
Хайлан, **һайлан** **һуугаа..**
Борбилоонууд **умдалаа,**
Бурруумнаншье **амталаа.**
Хүхэ **сүгсэгы** **ерээ,**
Үгсэгэ **сүгсэгэ** **дэбхэрээ.**
Хүүгэд **баһал** **хүхилдөө,**
Хүл **хүнгэн** **дэбхэрэлдэ.**

МАЙ

Май хүхэхэн ургыгаар
Майлын урин энгэртэ
Бууса табин буужа,
Бараниие баясуулба.
Хүн бүхэн энэржэ,
Хүхэхэн ургые
һайхашаана.
Харгын **далан** **хүхэржэ,**
Хатарша **хээршье** **заадана.**
Бургааһа **боролжодо**
Бултайхадана **набшаһад,**
Дууша **шубуудшье**
аялгалжа,
Дулаанай **богоһо**
алхагдаба.

ИЮНЬ

Зунай **эхин—июнь**
Зуһаландаа **буунхай.**
Жэргэмэлтэй **үндэрлэжэ,**
Жэгүүр **даляа** **дэлинэ.**
Тала **ногоон** **тэрлигээ**
Таатай **гэжэ** **үмдэнхэй.**
Үнтын **сэсэгээр** **үбсүүгээ**
Үнэтэ **эрдэнидэл**
шэмэнхэй.
Үзэжэ **хаража** **ябахада,**
Үлзы **июнь** **аятайхан,—**
Сэдьхэлдэ **энхэрэлтэйхэн,**
Зүрхэндэ **дэмбэрэлтэйхэн.**

ИЮЛЬ

Улаахан **зунай** **зулай**
Халуухан **зантай** **июль**
Сэбэрхэн **дүүхэйдэл**
гоёнхой,
Сэсэгтэ **даруулга**
умдэнхэй.
Үнтын **сэсэг** **түүжэ,**
Үхибүүд **сэнгэн** **жаргана.**
Эгэшэхэн **Сэжэб** **һуужа,**
Эреэхэн **даруулга** **гүрэнэ.**
Хэнһээш **шуран** **Хандамаа**
Даруулгыень **дары**
умдэбэ.
Хүүгэд **хүхилдэн**
харахадаа,
Июльдэ **адлиш** **гэлдэбэ.**

АВГУСТ

Элбэг **дэлбэг**
Бэлэг **сэлэгтэй**
Август **миһэрэн,**
Альгаа **дэлгээ.**
Улаан **наран**
Угаа **дэлгэр—**
Үгөө **үнгөө**
Үрэ **жэмэстэ.**
Улаахан **жэмэс**
Уралым **тамшаалгана,**
Улаахан **помидор**
Урдаһаам **энеэнэ.**

СЕНТЯБРЬ

Намжаа **хээрэ** **хагдаржа,**
Намараа **сентябрь** **асарба.**
Хүүгэдэй **абяан** **дэлгэржэ,**
Үүдэеэ **һургуули** **нээбэ.**
Ангир **набшын** **халуун**
Алтаран, **игаан** **ерэжэ,**
Шарахан **сентябрь** **һара**
Шарай **һайхан** **миһэрбэ.**
Амнтан **бүгэдэ** **тэниижэ,**
Аярхана **һүүлшын**
дулаагаар.
Ургы **майлада** **хэнзэлжэ,**
Утын **намарые** **дэнзэлиэ.**

ОКТЯБРЬ

Шара **набшаар** **шэдэлһэн,**
Хара **үүлэдые** **хэдэрһэн,**
Ольбон **зантай** **октябрь**
Ордоһолношье,
дулаараншье.
Шубуудай **зада** **буужа,**
Шабадаад **үзэнэ** **нойтоор,**
Һүүлшын **шубууд** **үнгэржэ,**
Һүүлдээ **дулаа** **абаашаба.**
Зулгы **үдэрнүүд**
үсөөрһөөр,
Хүнгэн **хубсаһа** **һэлгүүлнэ,**
Үглөө **бүхэн** **хюруулһаар,**
Хүйтэнэй **үзүүр** **үзэгдэбэ.**

НОЯБРЬ

Дулаанай **боро** **хараан**
Дууран **буубал** **дайдадаа.**
Ноябрь **сэлгеэн** **амяар**
Нээбэл **үбэлэй** **үүдэ.**
Хярмаг **унаа** **болобошье,**
Хайлаад **үгы** **болошоно.**
Тэргын, **шаргыншье** **бэшэ,**
Тэнсүүригүйхэн **хаһа** **даа.**
Байрын **саһа** **хүлеэһэн,**
Багашуул, **ангуушад**
адли **ха.**
Үдэр **бүхэн** **хүйтэрһөөр,**
Үбһөөр **мал** **халуулба.**

ДЕКАБРЬ

Хүйхэр **үбгэжөөл**
Хүйтэн **декабрь**
Хүдэһэн **дэгэлээ**
Хэдэрһээр **морилбо.**
Шэхэ **ябууд** **шэмхэбэ,**
Шэгэбшэ **буулгуулба.**
Үдэрые **һүни** **диилэжэ,**
Үбэлэй **нюрганда** **гараба.**
Шэнэхэн **жэлээ** **хүүгэд**
Шэнхинэсэ **уггахаа,**
Жабарһаашье
түбэгшөөнгүй,
Жабхалантай **бэлдэнэ.**

САНКТ - ПЕТЕРБУРГ. Агуу зоболон эдлэһэн Илалта түгэс Георгиин хүндэлэлдэ баригдажа байһан һүмын тахилай байха газарта Россин нангин нютагуудһаа, герой-хотонуудһаа асарагдаһан адха шорой хадаглалгада зорюулагдаһан ехэ уншалга баяр ёһололой оршондо боложо үнгэрөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уншалгын үедэ.

ИТАР—ТАСС-ай фотохроника.

ХУБААЛДЫШ!

Индонезиин эгээл баян хүн болохо 78-тай банкио болон промышленник Льем Сьюлионг алтан түрэдэнь үгтэһэн бүхы бэлэгүүдые эдлэб жасануудта үгэхэ гэжэ шиидэбэ. Тиигэхэ зуураа түрэ дээрэ байһан 2 мянган гаран айлшадта бэлдэһэн бүхы эдеэ хоолойнь болон бусад юумэнэйнь сэн эдэ бэлэгүүдэй сэнһээ багa гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Юундэ иигэхэ баатай болооб гэхэдэ, тэрэ алтан түрэеэ Сингапурда «Шангри-Па» зочид буудал соо тэмдэглэбэ. Тинхэдэнь орон соо зонхилжо байһан Голкар партиин түлөөлэгшэд миллиардерые патриот бэшэ байнат гээд гэмнэбэ. Тиимэһээ айхабтар үгытэй байдалда зобожо байһан Индонезидэ ажаһуугшадта туһалба ха юм. Харин бриллиантова түрэеэ Льем нютагтаа үнгэргэхэ ааб даа.

ШЭНЭ ҺУРГУУЛИ НЭЭГДЭЭ

Нютагаймнай солотой хүнүүдэй нэгэн Дампил Цыденович Санжиевай «Улаанэрхирэгэй» колхозой түрүүшэ үгшээр хүдэлжэ ябаха үедэ нэгэн хоёр дабхар һургуули хуушарһан, мүнөө үедэ баһадажа, бүхы һурагшадай нэгэ халаанда һураха аргагүй болоһон юм. Эрхирэгэй совхозоо олон барилганууд бодхоогдоһон гээшэ. Гэбэшье һургуулиин байшанда хүсэниинь хүрэдэггүй байгаа юм.

424 һурагшадай һураха шэнэ һургуули Эрхирэгтэ 1987 онһоо баригдажа эхилһэн юм. Совхозой дирекциин, сомоной Соведэй, партийна организациин энэ хэрэгтэ үүсхэл оролдолго гаргаһаниинь ойлгосотой. Загарайн шэнэ һургуулиин байшангые нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын барилгашад октябрь һарада ашаглалгада үгэбэ. Барилгын олон жэлдэ унжагайрбашье, мүнөөнэй хүндэ хүшэр эрхэ байдалда һаруул уужам, гурбан дабхар һургуулитай болоһондоо нютагай зон ехэ баяртай. 1979 онһоо хойшо хоёр халаанда һурадаг байһан юм.

Эрхирэг хэр угһаа үнэр баян хүн зонтой нютаг юм. Тиимэһээ һургуулиимнай **һурагшадай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно.** Үнгэрһэн **нуралсалай жэлдэ 246 һурагшад** һурадаг байһан һаа, мүнөө жэлдэ 290 үхибүүд һургуулида ябана. Мүнөө нэгэ халаанда һурадаг болоходоо, һурагшаднай классһаа гадуур элдэб һонирхолтой үдэшэнүүдые үнгэргэхэ, спортивна һорилгонуудые хэхэ, зугаа наада дэлгээхэ арга боломжотой болобобди.

Шэнэ һургуулимнай спортивна,актова залнуудтай. Хуушан һургуулидаа спортоор хэшээлнүүдээ үбэл хэды хүйтэншье һаань, газаа үнгэргэдэг байгаабди. Һургуулидамнай столово муу бэшээр хүдэлдэг. Эдеэниинь 300 гаран түхэригтэ юм. Дүй дүршэлтэй Б. С. Азаргаева тэрэниие зохидоор эмхидхэжэ шадана. Столоводо хэрэгтэй хэрэгсэлнүүд бии.

Һургуулиин дирекци шэнэ һургуули барюулжа эхилһэн сагһаа, аяар 1987 онһоо шухала элдэб хэрэгсэлнүүдые саг соонь худалдажа абаад, тэрэнээ наринаар хадаглаад байһаниинь мүнөө болоходо, юутэшье бэшэ байба. Һургуулиин шэнэ байшанда жэжэ бужа элдэбын дутуу дунданууд бии. Тэдэниень эдэ удэриүүдтэ багшанар, ахалагша классай һурагшанар оролдосотойгоор усадхана. Багшанарай, һурагшадай коллектив Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ шэнэ байшантай болоһондоо баяртайбди, барилгашадтаа, халуун баясхалан хүргэнэбди. Шэнэ жэлээр амаршалангаа амжалтануудые, элүүр энхые, зол жаргалые хүсэнэбди.

В. ХАЛМАКШИНОВА,
Эрхирэгэй һургуулиин
һуралсалай талаар
директорэй орлогшо.

ДУРАСХААЛЫНЬ МҮНХЭЛҺЭН НААДАН

(Россин Федерациин габьяата тренер А. А. Атархановай дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөнһөө фоторепортаж)

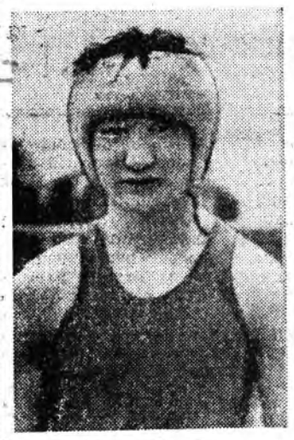

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай спортын зал соо республикада, Россин Федерацида мэдэжэ тренер байһан А. А. Атарханович дурасхаалай мүрысөөн болобо. Антон Андреевич олон хотэ, городуудай боксернуудай, тренернүүдэй дунда суутай ябаһан хүн.

Сагһаа урид наһа барахан А. А. Атархановай дурасхаалда зорюулагдажа жэл бүри үнгэргэгдэдэг мүрысөөн, тэрэнэй хэжэ ябаһан хэрэгынь залуушуулые хүмүүжүүлгын, тэдэнэй бэеын тамирые хүгжөөлгэдэ, зориг хатуужалгада тон ехэ удха шанартайе гэршэлнэ, нэрэ солыень дээрэ үргэнэ.

— Дурасхаалай мүрысөөе багшанарай институдай, Улаан-Удэ хотын физкультура, спортын комитет, спортивна мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулинин коллективүүдэй эмхидхэһэниинь ехэл һайшаалтай,—гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья, боксоор Буряад Республикын спортын түрүүшын мастер Б. Б.-Ж. Жигмитов хөөрэнэ. —Түрүү һуури эзэлхын түлөө энэ нээмэл мүрысөөндэ Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университедэй, хүдөө ажахын, багшанарай институдуудай командануд, хотын спортын клубуудай командануд хабаадана. Нааданай 11 шэнгүүртэ 50 боксер дурасхаалай шанда хүртэхын түлөө мүрысөхэ болоно,— гэжэ Бадма Бадмажапович тобшолбо. Эдэнэр бултадаа шахуу 2-дохи, 3-дахи разрядтай боксернууд. Дүрилэлтэй болжо ябаһан хүбүүд бии. Энэ наадан залуушуулые мүрысөөнэй дүй дүршэлтэй болгохо, хүмүүжүүлхэ зорилготойгоор үнгэргэгдэнэ.

Дурасхаалай мүрысөөе нээлгын баяр ёололдо Антон Андреевичэй хани нүхэр Лилия Очировна Атарханова, спортын ветеранууд, Улаан-Удэ хотын захиргаанай түлөөлэгшэд хабаадалсаа.

Мүрысөөнэй нээгдэһэнэй һүүлээр зургаан шэнгүүртэ 30 боксер рингдэ гараба.

54, 57 килограммай шэнгүүртэ хүдөө ажахын институдай студент, хоёрдохи разрядай Батомункуев, «Ринг» бүлгэмэй Дамдинов, Гурулев гэгшэд илажа, хахад финалай мүрысөөндэ хабаадаха болобо.

Удаадахи 60, 63,5, 67 килограммда 18 хүн рингдэ гараа. Багшанарай институдай студент, мастерта кандидат Виктор Жапов һайн дүрэ шадабари харуулба. Тэрэ физическэ хүмүүжүүлгын республикын түбэй командын боксер Нитикниие илаа. 67 килограммай шэнгүүртэ мастерта кандидат Турунхаев Деменковые илажа гарана. Бусад шэнгүүрнүүдтэ рингдэ гарагшад бултадаа гурбадахи разрядай боксернууд байгаа.

Энэ үдэрэй 71 килограммай шэнгүүртэнэй дундаһаа багшанарай институдай студент, мастерта кандидат Алексей Кицелев технологическа университедэй оюутан, 2-дохи разрядай Юрий Салдаев хоёр хахад финалай нааданда уулзаха болобо.

Үглөөдэрынь хахад финалай нааданда 9 шэнгүүртэ мүрысөөн болобо.

Нааданай эгээл хүнгэн шэнгүүртэ физическэ хүмүүжүүлгын республикын түбэй Сандаков Бадмаев хоёр түрүү һуури буляалдаха болобо.

54, 57 килограммтанай дундаһаа түбэй һургуулиин Жигжитов, хүдөө ажахын институдай студентнэр Раднаев, Генденов, Дамдинов («Ринг») гэгшэд шалгараа.

— Рингын хүхэ буланда спортын мастерта кандидат Артур Бадмаев (хүдөө ажахын институт) Технологическа университедэй студент, нэгэдэхи разрядай Хаптареевтэй 60 килограммай шэнгүүртэ мүрысэхэнь! — гээд судья соносхоно. Мастерта кандидат Бадмаев шанга шанга добтолго хэжэ, очкогоор динлэбэ. Энэ шэнгүүртэ мастерта кандидат Виктор Жапов «Аһан бээлэйн» бүлгэмэй гэшүүн, хоёрдохи разрядай Доржиевые торгоонгүй илажа, түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

Мастерта кандидадууд багшанарай институдай студент, Михаил Лудупов «Рингын» түлөөлэгшэ Вячеслав Раднаев хоёр 63,5 килограммда илажа, һүүлшын мүрысөөндэ, «хэмнай хэнэ...» гэхэ юм аабза.

67, 71 килограммда «Ринг» клубай гэшүүд, спортын мастер Вадим Федяев, мастерта кандидат Виталий Батөев, спортын мастер Балир Будаев, мастерта кандидат Александр Шарыгин гэгшэд шалгараа.

81 килограммда болоһон тулалдаанууд сугларагшадай анхарал татаа. Спортын мастерта кандидат Алексей Кицелев боксын һайхан нааданда харуулдаг. Тэрэ университедэй студент, хоёрдохи разрядай Юрий Салдаевта шүүд лэ диилдэн алдаа. В. К. Сафроновой дурасхаалай мүрысөөнэй чемпион болоһон А. Кицелев Юрые баһаншуугаар, хамгаалгагүйгөөр тэмсэжэ байһаар тэрэнэй баруун гарай шангахан «адиста» хүртэбэ. Хоёрдохи раундын дүүрэхын тэндэ нокдаундэ ороһон Алексей гурбадахи раундда хамаг зоригоо суглуулжа, арай шамай диилээ. Энэ шэнгүүртэ университедэй студент, мастерта кандидат Евгений Плесовский «Ринг» клубай түлөөлэгшые, мастерта кандидат Новицкие диилэжэ шадаа. 91 килограмм шэнгүүртэ Евгений юундэшьеб 81 килограммтантай хүсэеэ туршалсаа: 91 килограммда Александр Путинскитай тулалдахаяа зүрхэлөөгүй ха.

Түгэсхэлэй наадан. Мэдээжэ тренерэй дурасхаалай шангуудта хүртэхын түлөө энэ үдэр бүхы 11 шэнгүүртэ боксернууд тулалдаба.

Физическэ хүмүүжүүлгын республикын түбэй нэгэдэхи разрядай боксернууд Чимит Бадмаев Георгий Сандаков хоёр бусадһаа түрүүлэн 48 килограммай шэнгүүртэ наадахаяа рингдэ гараба. Сандаковой ээрэжэ ябаад, нүхэрөө ринг дээгүүр намнахада, сугларагшад ехэ хүхихэ юм. Хоёрдохи раундын дүүрэхэ тээ нүгөөдээ нокдаунда оруулжа шүүбэ. Мүн 51 килограммтанай дундаһаа спортын мастер Түмэн Шутуков университедэй оюутан Нимбуевые баһал нокдаунда оруулжа, илалта туйлаба.

54, 57 , 60 килограммай шэнгүүртэ бултадаа мастерта кандидадууд хабаадаа. Түрүүшын үдэрһөө бэрхээр тулалдаашад, түгэсхэлэй мүрысөөндэ, дурасхаалай шан абахын түлөө тэмсэбэ. Багшанарай, хүдөө ажахын институдай студентнэр Станислав Цой, Бальжинима Раднаев, Виктор Жапов гэгшэд өөһэд ооһэдынгөө шэнгүүрнүүдтэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

63,5, 67, 71 килограммтан сооһоо «Ринг» клубай гэшүүд Вячеслав Раднаев, Вадим Федяев (спортын мастер), Александр Шарыгин гэгшэд эрхимлэжэ, командынгаа тренернүүдэй — Д. Бабудоржиев, В. Агафонов, В. Павловай— амаршалгада бусадһаа түрүүлэн хүртэбэ.

«Ринг» клубай тренернүүд мэргэжэлтэй һайн боксернуудые бэлдэдэг гэжэ мэдэнэбди. В. Агафоновой, Д. Бабудоржиевай хүмүүжүүлһэн боксернууд олон хото, городуудай боксернуудай дунда илангаяа мэдээжэ юм. Мүнөөшье тэдэнэй бэлдэһэн хүбүүд түрүү һуурида гараба ха юм. Тус клубта хумүүжэһэн Олег Будуев В. К. Сафроновой дурасхаалай мүрысөөн дээрэ хахад финалда шүүрдээ һэн. Харин мүнөө клубайнгаа гэшүүн нэгэдэхи разрядай Алексей Трусевичые хоёрдохи раундда нокдаунда оруулжа шүүһэндээ аргагүй баяртай.

81 килограммай шэнгүүртэ Евгений Плесовский Алексей Кицелев хоёр рингдэ гараба. Урда нааданууудта һайн бэлэдхэл харуулһан хоёрой бэлэдхэлые, зориг шадабариие сэгнэхэ дуратай мэргэжэлтэд, тренернүүд, мүн боксдо дуратайшуул олон һэн. Алексейн тренер В. А. Стрельников баһал һанаата болоһон хэбэртэй, рингһээ холохоно зогсоно. Түгэсхэлэй уулзалгын эхилхэдэ, эдэ хоёр адлирхуу очкотой байба. Боксернууд хоюулаа эпээнээ һайн ойлгоно. Тиимэһээ шадаал һаа очко суглуулха эрмэлзэлтэйгээр тулалдаагаа эхилнэ. Алексей хэдэ дахин оноб-шотойгоор сохиходоо үлүү очкотой боложо, нүхэрөө диилэбэ.

91 килограммай шэнгүүртэ спортын мастер Александр Путинскитай тэмсэхэ хүн үгы байжа, мурысөөнэй үедэ трибунада миин лэ һуубашье, дурасхаалай шанда хүртэнэн байна.

Гурбан үдэрэй туршада үргэлжэлһэн дурасхаалай нээмэл мүрысөөндэ шэнгүүр бүхэндэ түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн боксернуудта Россин Федерацин габьяата тренерэй дурасхаалай бэлэгүүд барюулагдаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Сандаков, Шутуков, Раднаев, Жапов, Шарыгин; рингын судья, урдандаа спортын мастер, Балтийска флодой чемпион ябаһан В. Ильин «Будуев шүүгээ!» гэжэ Олегэй гарынь үргэжэ байна.

Авторай фото.

XVII жаранай модон хүхэ нохой жэл (1994-1995 он)

ҮБЭЛЭЙ ҺҮҮЛ УЛААГШАН ҮХЭР ҺАРА

Буряад литэ	8	9	10	11	12	13	14
Европын литэ	9	10	11	12	13	14	15
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс Вторник	Һагва Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солбон пятница	Бимба Сатурн суббота	Ним Нара воскр
Үнгэ Үдэр	сагаан хулгана	сагаагшан үхэр	хара бар	харагшан туулай	хүхэ луу	хүхэгшэн могой	улаан морин
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоо
Һуудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	үһан	уула	модон

Гарагай 2-то шэнын 8 (январиин 9).

Сагаан хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Дүйсэн үдэр. Хяһа гаргахада, зүүдхэл зүүхэдэ, бурханда этигэхэдэ, мүргэхэдэ, буян үйлэдэхэдэ, аршаанаар угаахада, лусуудта үргэл үргэхэдэ, юумэ худалдахада, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэдэ, арамнайлхада, ада шүдхэр дарахада, хэшэг даллага абахада, эм найруулхада, энэ үдэр һайн. Зүгөөр ном соносоходо, замда гарахада, шэнэ хубсаһа үмдэхэдэ, хубсаһа эсхэхэдэ, һамга абахада, мал үүсэлхэдэ, үхибүү үргэжэ абахада, хүн дүрсээ алдахада, дайсантаяа эблэрхэдэ, бэри буулгахада, ном оршуулхада, үхибүү хүлдэ оруулхада, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээхэдэ, муу гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохо гэдэг.

Гарагай 3-да шэнын 9 (январиин 10).

Сагаагшан үхэр, 9 улаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэрнай бальжиниматай (буян хэшэгтэй), маша һайн үдэр. Илангаяа замда гарахада, худалдаа наймаа хэхэдэ, бисалгал үйлэдэхэдэ, хэшэг даллага абахада, эд зоёри, мал ондоо тээшэнь үгэхэдэ, тангаригһаа арсахада, эльбэ дарахада, үхэр худалдахада, хутага, эрнтэ мэсэ дархалхада, модоной, түмэрэй дарха хэхэдэ, дайсаниие ба ада шүдхэр дарахада, урагшатай байха гэнэ. Зүгөөр үһэ абажа болохогүй.

Гарагай 4-дэ шэнын 10 (январиин 11).

Хара бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр байна. Гадна энэ үдэрнай дашаниматай (үлзы хутагтай), баһал маша һайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэдэ, угаал хэхэдэ, аршаанаар угаахада, сан табихада, хэшэг даллагын ном уншуулхада, хадаг табихада сахюуса хуруулхада, модо отолходо, тангаригаа болюулхада, агнахада, дасан (дуган), субарга, ном арамнайлхада, абаһанаа бусаахада, бэри буулгахада, мал үүсэлхэдэ, үргэл үргэхэдэ, һайн гэнэ. Хүнэй үһэ абаа һаа, мэдэрэлэй органууд хүрсэн нэмэхэ.

Гарагай 5-да шэнын 11 (январиин 12).

Харагшан туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Һарада, Наранда, бурханда мүргэхэ, тэнгэри сахиха, гүрэм уншуулжа, эльбэ даруулха, ехэ хүниие бараалхаха, буян үйлэдэхэ, номнол номнохо, түрэ хурим, һайндэр хэхэ, үзэг үзэхэ, ном уншаха, эрын юһэн эрдэм шудалха, ном номнохо, соносохо, эм найруулха, эһээбэри табиха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Энэ үдэр бэри буулгабал, хүбүүн түрэхэ гэдэг. Гарагай 5-да хүбүүн түрөө һаа, һүбэлгэн, модон тэмдэг, ном шудалха хүн болохо гэдэг. Мал үүсэлжэ, мяха шаража, тоһо хайлуулжа, үбшэ эхилэн аргалжа, дасанай (дуганай) һуури табижа, һэсы гэр бэрижэ, нүүдэл хэжэ, худалдаа наймаа ябуулжа болохогүй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, мэдэрэлэй органууд хурса болохо.

Гарагай 6-да шэнын 12 (январиин 13).

Хүхэ луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, хэшэг даллага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, бэри буулгаха, лусуудта үргэл үргэхэ, абаһанаа бусааха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ, буян үйлэдэхэ, дайсаниие, ада шүдхэр номгодхохо, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, хүниие тушаалда томилһон тухай зарлиг соносхохо, эһээбэри табиха, эрдэм номой сахюуса хуруулха, эм найруулха, хурим түрэ хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр нүүхэ, замда гараха, үхэр, мори худалдаха, һала, онгосо дархалха, хүргэ, модон тээрмэ бариха, шуһа ханаха, төөнэхэ, нүгшэһэн хүниие хүдөөлхэ, хүндэ зоболон асарха, тангариг үргэхэ, ехэ уһа гаталха, загаһа бариха, юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядаха мэтые тэбшэгты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 13 (январиин 14).

Хүхэгшэн могой, 4 шара мэнгын, хада уулада һ тай үдэр. Ноёндо хаа дасан (дуган) заһабаа дасан, сэргэ бурхан, с арамнайлха, ном оршуулжа ном номнохо, бурхан т мори һургаха, үхэр үү лусуудта үргэл үргэхэ аргалха, нүүхэ, гэр б замда гараха, шабар ха, наһа утадхалгын бүтээхэ, буян үйлэдэх тын үйлэнүүдтэ һайн. З үхэр худалдаха, модо хо, эм найруулха, наһ рагшын хэрэг үйлэдэх барааа ондоо тээшэнь гүрэм уншуулха, зарга ехэ хэрэг эрхилхэ, худ наймаа хэхэ, хурим түр хэ мэтын үйлэнүүдыс шэлтэй. Энэ үдэр хүнэ абаа һаа, зол жаргал ха.

Гарагай 1-дэ шэнын (январиин 15).

Улаан морин, 4 мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Эм найруулха, ридэ, бурханда, лус мүргэхэ, үргэл үргэхэ, ханаха, зүүдхэл зүүхэ, худалдаха, замда гараха, субарга, бурхан арамн мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр хубсаһа, малгай гэрэй һуури табиха, бэ хадамнаха, наһа бара хэрэг үйлэдэхэ, ном хо, соносохо, хэрэлдэхэ, салдаха, мори худалд бага үхибүүдые гэрһээ гаад, ондоо тээшэнь эл хэ мэтын үйлэнүүд хор тай байна. Энэ үдэр хүн үһэ абаа һаа, эд бараан бэргэхэ, мал үдэхэ.

Хэр туһалагдааб?

ООН-ой шийдхэбэреэр Гэр бүлын уласхоорондын жэл гэжэ соносхогдоһон 1994 ондо гэр бүлые дэмжэхэ, экономическа реформнуудай хүшэр сагта туһалха хэрэг республика доторнай, аймаг бүхэндэ бэелүүлэгдээ ааб даа. Тиигэбэшье нютаг бүхэндэ байдал ондоо. Энэ талаар Ахын аймагта юун хэгдээб?

Аймагай захиргаанай социальна хамгаалгын таһагай ахамад мэргэжэлтэ Галина Нимаевна Цыбденовагай мэдээсэһээр, аймаг соо олон хүүгэдтэй 162 бүлэ тоолгодоно. Һургуулиин наһа гүйсөөгүй бага хүүгэдтэй 90 гэр бүлын 150 үриинэрэй саадай түлөө түлбэринь хүнгэлэлтэтэй байха юм.

Түнхэнэй аймагай Аршаанай гуманитарно-экологическа лицейдэ һурадаг олон хүүгэдтэй бүлыг 2 һурагшад Ахын аймагай жасаһаа һара бүри 10 мянган түхэригэй стипендиг абадаг юм. Энээнһээ гадна ниислэл Улаан-Үдэдэ һурадаг 15 оюутадта жэлэй туршада бүхыдөө 2 миллион 200 мянган түхэригтэ стипендинүүд барюулагдаа. Үнгэрһэн жэлэй үбэлэй амаралтын үедэ 19 оюутадай харгын гаргаша — 310 мянган түхэриг—аймагай жасаһаа түлэгдөө. Гадна зүнай амаралтын үедэ материальна тулюур байдалтай гэр бүлын 36 оюутанай харгын гаргаша — 1 миллион 21 мянган 228 түхэриг—мүн лэ эндэһээ түлэгдэһэн байна.

Үнгэрһэн 1994 ондо дээдэ һургуули эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэһэн 5 оюутанда—хүн бүхэндэнь 100 мянган түхэригэй тэдхэмжэ үгтөө.

Олон хүүгэдтэй бүлэнүүдэй үхибүүдэй зүнай үедэ амарха, эмшэлүүлхэдэнь социальна хамгаалгын жасаһаа 3 миллион түхэриг һомолгдоно һэн. Үнэр баян 3 гэр бүлэдэ хубиин гэр бариха-ань мүнгэн тэдхэмжэ үзүүлэгдэнэн байна.

Аймагай бүхы һургуулинуудта халуун эдеэн бэлдэгдэнэ. Үнгэрһэн жэлэй туршада энэ хэрэгтэ 22 миллион холо үлүүтэй мүнгэн гаргашалгадаа.

Илангаяа хүшэр байдалтай 43 гэр бүлэдэ эдеэ хоол абахынь тула 1 миллион 700 мянган түхэриг дамжуулагдаа. Гадна 22 бүлэдэ 2 миллион 530 мянган түхэригэй туһаламжа үзүүлэгдэһэн байна.

Аймагай ажал хэрэгээ бодомжотойгоор эмхидхэжэ шададаг захиргаанай экономическа хүшэр байдалай тохёолдоошье һаа, аргыень олоохо, гэр бүлэнүүдые, хүүгэдые нигэжэ дэмжэнэнинь бусадта жэшээ болог лэ.

Манай корр.

Поэдүүдтэй уулзалга

Һаяшаг манай лицей-интернадта тон һонирхолтой уулзалга үнгэрбэ. Буряадай Уран зохёолшодой холбооной 60 жэлэй ойдо зорюулжа, лицеймнай һурагшад мэдээжэ поэдүүд Булат Жанчипов Матвей Чойбонов хоёрые уриба.

Үдэрэй хоёр сагта актова зал соо 8-дахи, 9-дэхи, 10-дахи, 11-дэхи классуудай һурагшад сугларба. Хүгжэм дуунай аялга доро ахамад классай һурагшад Эрдэни Дагбаев Соёлма Гармажапова хоёр уран зохёолшо Матвей Чойбоновой зохёохы ажалтай танилсуулба. 10«а», 11-дэхи классай һурагшад хойно-хойноhоо урда гаража, поэдүүдэй шүлэгүүдые уран гоёор уншаба.

Поэт Матвей Чойбонов өөрынгөө намтар тухай хөөрэжэ, хэдэн шүлэгөө уншажа үгөө. Үхибүүдэй сэдьхэлдэ поэдэй уран үгэнүүд тодоор хадуугдаха ёһотой. Уран шүлэгшэ тон һонирхолтойгоор, ямар бэ даа өөрын маягтайгаар хөөрэдэг, уран шүлэгүүдээ ёһотой артист шэнгеэр гүйсэдхэдэг шадабаринтай. Маанадта илангаяа, эжы тухай шүлэгүүдынь ехэ һайшаагдаа.

Поэт Булат Жанчиповай зохёохы ажалтай һурагшад үпинэй танил. «Үүлэн хэрэ» гэжэ лирическэ ш рынь сээжэлдэхэ, ш рилжэ туршаа һэмди.

Б. Жанчипов— поэт рик мүн.

«...Соороhoн нүхэнэй шолоохой

Шоглоод наранай шэгаа

Хүрьһэтэ дайда хөөг ма

Хүлэрэн һубнжа байбал да

гэһэн мүрнүүдыень ун дам, гэнтэ хаанаһаашье рэл талымни һэбшээн һэндэл болодог. Боро орожо дүүрэһэнэй һүү наранай гарахада, тала зар ямар гоё байдаг шэ!

Булат Жанчипов Ма Рабдановичай намтарые, шүлэгүүд тухайнь дэлг гыгээр хөөрэжэ үгэбэ. гэжэ поэдүүд болон м лицейн һурагшад ехэ нирхолтой хөөрэлдөө эм хэбэ.

Манда айлшаар ер уран зохёолшодто болгон, манай 8-дахи сай һурагшад Сэ Цэдашиева Леня хоёр кэ харуулаа.

Оюуна ЭРДЫНЕЕВА, Соёлма ГАРМАЖАПОВА, 11 «а» классай һурагш

ТОБШОХОНООР...

ТЕННИС. Техническэ мэргэжэлэй һургуулинуудай һурагшадай дунда комплексно спартакиада үнгэргэгдэжэ байна. Тус спартакиадын хоёрдохи зүйл болохо столой теннисээр мүрысөөндэ эдиршүүлэй 17, басагадай 14 команда хабаадаба. Хүбүүдэй дундаһаа техническэ мэргэжэлэй 7-дохи училищин һурагшад илангаяа Эндэ Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй уран бэлигэй ордоной дэргэдэхи секцин багшанар, хореографууд болон тренернүүдэй хүгэлбэри доро мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байдаг басагаднай ехэ амжалта туйлаба. Настя Чебакова, Маша Гаврилова гэгшэд мастерай программаар мүрысэхэдөө, шангай һуурида гараже, Россин спортын мастерай нормативуудые дүүргээ.

шалгарба. 24-дэхи лицейн, Тохойн 26-дахи училищин һурагшад удаадахи шатын дипломуудаар шагнагдаа. 6-дахи, 8-дахи, 11-дэхи училищинуудай команданууд шангай һууринуудта гараа.

ГИМНАСТИКА. Уран һайханай гимнастикаар «Енисейн галнууд» гэжэ бүхэроссин мүрысөөн һаяхан Красноярск хотодо дүүрэбэ.

Сэнхир экран

«Останкино» канал.

7.30 — Үглөө. 9.50 — «Брэйн-ринг». 10.30— «Сорока». 10.50—Ан амитадай аймагта. 11.25 — «Экслибрис». 11.40 — Пресс-экспресс. 16.50— Шэнэ һонин. 17.00 — Мультитроллия. 17.30— Золушкада айлшаар. 17.50—Шэнэ һонин. 18.00 — «Компьютер-холл». 18.20 — «Элен и ребята» — фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00— 16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда. 19.40—XX зуун жэл. 19.50 — Шэнэ һонин. 20.00 — «Час пик». 20.30— Мультфильм. 20.40 — Рампын ара талада. 21.40— «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00—Саг. 22.40 Москва. Кремль. 23.05 — «Роман императора»— фильм. Забһарлалда— 00.50 — Түби дэлхэй мүнөөдэр. 01.15 — Баскетболоор Европын чемпионат. 03.00 — Ралли. Париж— Гранада — Дакар. 03.15— Автошоу.

«Росси» канал.

9.00—Мэдээнүүд. 9.20 — Автомиг. 9.25—Одод тайлбарилна. 9.30—Юрэ хэлэбэл... 10.00— Бүхэдэлхэйн һонинууд. 10.25 — «Санта-Барбара». 11.15— Хүгжэмтэ экспромт. 11.25 — «Пещера Золотой Розы» — фильм. 12.20 — Худалдаа наймаанай байшан. 12.35— Телегазетэ. 12.40 —Таряашадай асуудал. 13.00— Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.

17.00 — Мультфильм. 17.15—Мунхэ зула. 17.50 — Хяагтын хилын харуулай бии болгогдоhоор 70 жэл. 18.30— Байкал. 18.45 — «Спектр» видеоканал. 19.25 — Курьер. 19.55 — «Спектр» видеоканалай гэлжэлэл. 20.35 — Б даар хэлэебди. 20.40— гал.

«Росси» канал.

21.00— Мэдээнүүд. 2 — Тодорхойгоор. 21.35 «Санта-Барбара». 22.25 Үбэлэй һүнинн зүүдэн. 2 —Антракт. 23.00—60 нута. 24.00 — Мэдээн 00.05—Сагай сууряан. — Гэмтэ ябадалнууд хай тобшохоноор.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо) ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯЛОВА Т. В.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай— 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-02, харюусалгата секретарилт — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, таһагууд, политическэ — 2-55-97 (даагшань), 2-6135, 2-56-23, социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань) 2-63-86, 2-61-35, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай 2-60-21 (даагшань), 2-37-63 2-69-58, элэнитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй — 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын — 2-66-91; корректорнуудэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — 2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскдэ — 3-42-19, Закаменскда — 30-61, Баргажанда — 91-6-40.

Һонинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор — 2-49-94, бухгалтери — 2-23-67, вахта — 2-67-95, 2-67-05.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан үмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4902. Стереотипта тушаагдаһан саг 19.30.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Дирекциин телефон: 2-40-45. Б.0079-дэхи номертойгоор бүрдхэлдэ абтанхай. Заказ № 2.